

გამოცემა აღ. ბაქრაძის მიერ № 1.

ბ ე ნ ი ა

ქართველთ მეფეების ხუძარა.

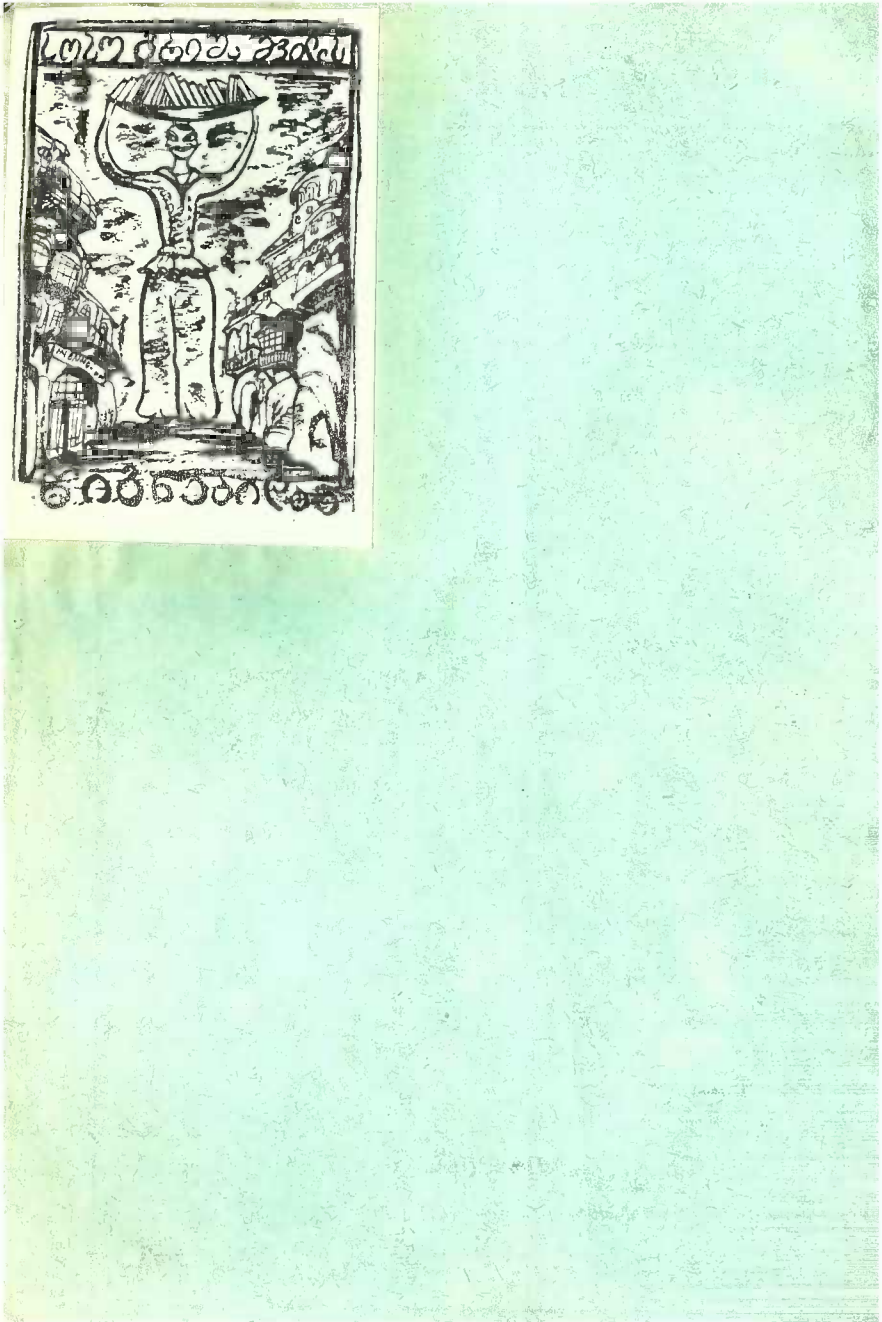
ბენიამ სთქვა:— „თბა არა ვარ,
გაზაფხულზე გავიკრიკო;
ეს სოფელი მისთვის მინდა,
გავიცინო, გავიღრიკო“...

ხალხური.

თბილისი

სტამბა ექ. ივ. ხელაძისა

1898

გადასცემს ვინც დაუბრუნებს
გადასცემს იმ ქვეყანას
დასაბრუნებლად

ბ ე ნ ი ა

34770

ბუილინი

სტამბა ექ. ივ. ხელაძისა

1898

Дозволено цензурою Тифлисъ, 1 августа 1898 г.

ბ ე ნ ი ა

ა

როდესაც შაჰ-აბაზი საქართველოს დაეცა და განსაკუთრებით კახეთი ააოხრა, მაშინ, ქართველთათვის დადგა დიდი განკითხვის დღე, ძველი კახელნი მტრის წინააღმდეგ მხნედ და გულადად იბრძოდნენ, ამ ბრძოლაში დიდი ძალი ქართველობა გაწყდა, კაცებს გარდა დედაკაცებიც ომობდნენო, — მაგრამ საქმე მაინც გაჭირდა, რადგანაც შინათ გამცემ მტერთ რიცხვი ერთობ დიდი იყო, ამ მტრებს გარეშე მტრებიც ზედ ემატებოდნენ. ბევრის ბრძოლის შემდეგ შინათ გამცემთ მეოხებით იძლიებდნენ ქართველები.

ქართველთათვის დადგა „სისხლის წვიმების დრო“. ამ ვაების და დარბევის დროს, შაჰ-აბაზმა საქართველოდამ გადასახლა ასი ათასი ქართველი, ყველა ესენი დაასახლა სპარსეთში. ამათ რიცხვში ერია კახეთის მეფის მოხუცებული ბენია — თარხანიც. სპარსეთში რომ ჩაიყვანეს ქართველები, ზოგი სად დაასახლეს და ზოგი სადა, მხოლოდ ბენიას მისცეს ნება ცხოვრებისა შაჰ-აბაზის სახლის ახლოს, იქა ცხოვრებდო. როგორც მოყვარე თავის სამშობლოსი და ქართველი ხალხისა, ბენია ბევრს სცდილა სპარსეთში წაყვანილ ქართველების დასახსნელათ, მაგრამ დიდხანს-კი ვერა გაუწყვიარა, მხოლოდ შემდეგ დროში-კი ათასი ქართველი ტყვე დაუხსნია და

საქართველოში დაუბრუნებია, შემდეგ თვითონაც დაბრუნებულა. ამ მოხერხებისთვის, აი რას ამბობს გარდმოცემა.

შაჰ-აბაზი ისეთი ცუდი კაცი იყო, რასაც იტყოდა და აიჟინებდა უსათუოდ უნდა ასრულებულიყო კიდევცა, თუნდა მთელი ქალაქიც დაქცეულიყო. ერთხელ აუტყვნია, რომ ისეთი კაცი მიშოვნეთ, რომელსაც შეეძლოს ჩემი დაფასებაო, რომ ჩემმა ქვეყანამ იცოდეს: მე რა ვლირვარ ან ჩემთვის და ან თქვენთვისაო. შესწუხდა ამაზედ მთელი სამეფოს ხალხი, დაუწყეს ასეთ კაცს ძებნა, მაგრამ პოვნით-კი მალე ვერსად იპოვნეს. ყველას ეშინოდა იმის დაფასების, ვაი თუ შესაფერად ვერ დაფასოთ, მერე თავს მოგვკვეთსო, საქმემ იქამდის მიახწია, რომ ქართველთ ბენიასთან წავლენ შაჰ-აბაზის კაცები და ეტყვიან: შაჰმა ესე და ესე გამოგვიცხადა, შენ ხომ არ შეგიძლიან, რომ დააფასო იმის უდიდებულესობა? რასაც-კი სთხოვ—მაშინათვე მოგცემს.

— ძალიან კარგი, მე დავაფასებ იმის უდიდებულესობას, — უთქვამს ბენიას. თქმის უმალ ბენია შაჰთან წაუყვანიათ შაჰს რომ დაუნახავს ბენია, გაჰკვირებია და უთქვამს: — შენ უნდა დამაფასო მე? — დიახ მე დავაფასებთ, თუ თქვენი ნებაც იქნება! მიუგო ბენიამ. — აბა სთქვი, რა ვლირვარ? — დღეს არ შემიძლია, ხვალ მოგახსენებთ რაც ღირხართ, მაგრამ სამაგიეროთ მე რას მაჩუქებთ? — რაც გინდა მთხოვე!

მაშ ათასი ქართველი მშიერი ტყვე კაცი მაჩუქე, რომ საქართველოში დავაბრუნო...

ძალიან კარგი, — უთხრა შაჰ-აბაზმა. ბენიამ ერთი თუმანიც ფული სთხოვა; ბენიას ფული მისცეს, ეს წავიდა მალე, ამ ფულით ერთ მეკუბოვეს ოთხი ფიცრის

კარგი კუბო გააკეთებინა. მეოთხე დღეს ბენიამ კუბო აიკიდა ზურგზედ და შაპის სახლში წაიღო. კუბო ერთ ოთახში შეიტანა და იატაკზედ დადგა. შაპს მოახსენეს, რომ ბენია მოვიდაო. მაშინათვე შაპი წამოვიდა ბენიასკენ, მივიდა დანიშნულს ოთახში და ბენიას ჰკითხა:

— აბა მოხველი, დამათასე, ვნახოთ ერთი, როგორ დამათასებ?

კარგი, მზისა და მთვარის ფასო, უთხრა ბენიამ—ამ საქმის დროს სპარსეთის ყველა წარჩინებული პირნიც იქ იყვნენ შეკრებილნი, ყველა სულ-განაბული ელოდა იმას, თუ მზისა და მთვარის ბადალს შაპის როგორ დაათასებს ბენიაო. ბენიამ მეორე ოთახიდან შეატანინა ის კუბო და შაპის წინაშე დასდგა. შაპი გაჰკვირდა. ბენიამ უთხრა:

აი თქვენი ფასი ეს არის!—ყველანი მღუმარებდნენ, შაპის გაოცებას ბოლო არა ჰქონდა.

დიდებულო მეფეო, განაგრძო ბენიამ,—თქვენ რომ ბრძანებთ დამათასეთო, არა, როგორ დაგათასოთ? ფულით, თვალმარგალიტით და ძვირფასებით სავსე ხართ, სახელიც მეფისა მოუცია თქვენთვის ღმერთს, ღირსება და ანგარიში მაჰმადისა. ღვთისა წინაშე აი თქვენი ფასი ეს არის, როდესაც უძრავად იწვევით შიგა და საუკუნოდ საიქიოს ამის მეტს სხვას ვერაფერს წაიღებთ. ეს არის თქვენი წონა, თქვენი ფასი. შაპი დაფიქრდა ბენიას დათასებაზედ, მალე დათასება ჰქმმარტად დაინახა, მიტომ ბენია დაასაჩუქრა შაჰმა, მისცა საჩუქრები და ის ათასი ქართველი კაცი, რომელთა განთავისუფლება-საც შაპი დაჰპირდა. მალე ბენია საქართველოში მოვიდა, ყველა ტყვე ქართველებიც თან მოიყვანა. ბენიას უზომოდ ლოცავდნენ, ბენია-კი ეუბნებოდა:

თქვენ მხიარულათ იყავით, მე ისევ მალე მივბრუნდები საქართველოდამ შაჰის კარზედ, მისი ერთგული ვიქნები,—გავთათრდები და თან ვეცდები, რომ ქართველთა ტყვენი ეგები კიდევ დავაბრუნო საქართველოში ამბობენ, რომ ამ ბენიას „თარხანიც“ ერქვაო: ვითომც მაშინდელი ბენია „თარხანი“ უნდა ყოფილიყოს.

ბ

თბილისში ფრანგის პატრები გამრავლდნენ, შუა ბაზარში ამათ აღრიდგანვე კარგი სკოლა ჰქონდათ გამართული. ამ სკოლაში ქართველ კათოლიკის შვილებს გარდა სხვა სარწმუნოების შვილებსაც ასწავლიდნენ, ესენი ასწავლიდნენ სხვა-და-სხვა სამეცნიერო საგნებს, სხვათა შორის ბავშვებს ასწავლიდნენ, რომ დედამიწა ტრიალებსო. ამ ამბებმა მეფესა და ბატონიშვილებამდნაც მიადწია, თუ პატრები ასე ამბობენო. ბატონიშვილებმა სთქვეს, აბა მაშ დავიბაროთ პატრი თომა და ვკითხოთო. მალე პატრი დაიბარეს სამეფო სახლში, პატრი მივიდა მათ კითხვები მისცეს. პატრმა აუწყა:

— მეცნიერები და მსწავლულნი აგრე უწყიან, რომ დედამიწა ტრიალებსო და მეც ისე მოგახსენებთ, თორემ ნამდვილად არც მე მწამსო. გავიდი თურმე რამდენიმე ხანი და სამეფო სახლში მეჯლიში იყო, მაშინ მეჯლიში კვირაში ერთხელ იმართებოდა, ზაფხულობით, სოლოლაკის ქვემოთ, ბატონის ბაღში, ან ორთაქალას, ზამთრობით სამეფო სასახლეში. მეჯლისში ლაპარაკი ჩამოგდეს თუ ქვეყანა რაზედ დგასო? ან როგორ ტრიალებსო? ერთმა სთქვა: დედამიწა თევზის კუდზედ დგასო, როცა თევზი შეიფართხალებს და კუდს ვაიქნევსო, მაშინ

დღემიწაც დაინძრევია. მეორემ სთქვა: ქვეყანა ცეცხლზედ დგასო, მესამემა სთქვა: ქვეყანა ზღვაზედა დგასო: ჰაი აქეთ, ჰაი იქით, შეიქმნა ყაყანი, ყველა ამას კითხულობდა: დღემიწა რაზედ დგასო?

ამ დროს ბენიაც იქ იყო, მეჯლიშს სულ განახული უმზერდა.

ვიდრე მეჯლიში არ გათავდებოდა მინამ ბენია ფეხს ვერ მოიცვლიდა, პურის ქამასაც ვერ გაბედევდა, ასე იყო მათი წეს-ჩვეულება.

ერთმა ბატონიშვილმა ხმა-მაღლივ დაიძახა.

— ბენიას ეცოდინება, თუ ქვეყანა რაზედ დგასო?

— სწორედ მას ეცოდინება სთქვეს სხვებმაც.

— აბა ვკითხოთ ბენიას.

— ვკითხოთ, ბენია, აბა, სთქვი, ქვეყანა რაზედ სდგას?

— ჩემი ქვეყანა იმაზედ სდგას, რომ თქვენ გამაძლარნი ბრძანდებით, მოიცადეთ, თქვენი მეჯლიში გათავდეს, მერე მეც თქვენსავე გავძლები, და შემდეგ გეტყვით რა რაზედ სდგას. ბენიას საჭმელი მაშინვე მისცეს. მალე შეექცა საჭმელებს, ჭამა-სმის გათავების შემდეგ ბატონიშვილებმა ჰკითხეს:— აბა, ბენიავ ჩქარა სთქვი, თუ ქვეყანა რაზედ სდგას?— ქვეყანა, ბატონებო აი ამაზე, მუცელზე სდგას; თუ ეს მაძლარია, მაშინ ქვეყანაც ამაზედ სდგას და ტრიალებს, თუ ეს მშიერია, — მაშინ ერთიც ტყუილია და მეორეცა.

ამ მუცლის დაოკებაზე სდგას ქვეყანა; მე ხომ ბატონი არა ვარ, რომ ამაზე დაწვრილებით მოგიყვებოდა ლაპარაკი. მე მოკლეთ, სადათ მოგახსენებთ, რომ ქვეყნის ტრიალიც და დგომაც ჩვენს სტომანქვ ტრიალებს, ჩვენს მუცლის გაძღობაზედ, ნახეთ რა შეუძლიან სიმძლავრეს, როცა გაძღობით მაშინ მოგაგონდებოთ: ეგ, თუ ქვეყანა

რაზე სდგას, აბა მშივრებს მოგაგონდეთ ის თუ ქვეყანა, რაზედ სდგას და ან რა ატრიალებს.

8

საქართველოში მყოფნი სპარსელნი ძლიერ ემტერებოდნენ ბენიას, რადგანაც ბენია მათ ხშირად დასცინოდა. თბილისში მყოფმა სპარსეთის ვალმა ერთხელ მეჯლიში გამართა, თბილისის ყველა დიდი კაცებიც დაჰპატიჟა, ბენიაც იქ უნდა მისულიყო. მოწვეულთ პირობა შეჰკრეს, რომ როცა ბენია მოვა, ჩვენ ყველანი ჩუმად დავხვდეთ, ხმა არ ამოვიდოთო. დანიშნულს დროს ბენია მოვიდა, მასპინძელთ და მტერთ პირობისამებრ ხმა გაკმინდეს, ბენიამ გამარჯობა უთხრა, ხმა არავინ გასცა. ბენიას ძლიერ ჯავრი მოუვიდა, ხმა ვერავის ამოაღებინა. ბოლოს მალაღის ხმით იყვილა! ყიყლიყო, ყიყლიყო, ყიყლიყო! ერთს გვეცინა და ჰკითხა:—რას შერები მაგასაო? მან მიუგო:—დალოცვილო, ამდენი ქათამ-დედღეები შეყრილხარო აქა და ერთი მყივარა მამალი მაინც არ გინდათ! მაინც ბევრმა ხმა არ ამოიღო. ბენიამ სთქვა:—წავალ ლორის ხორცს მოვიტან და თათრებს პირზე წაუსომ, მაინც ხმა არავინ გასცა, ბენიამ ნახა საქმე როგორც იყო, მერე დაიწყო ტანისამოსის გახდა და როგორც პერანგამდისინ მივიდა თუ არა მაშინ-კი ვეღარ შეიკავეს სპარსელებმა თავი და ხმა გასცეს. ბენიამ უთხრა:—თქვენისთანა მოლებს მე შიგ მჭიითშიაც შევისყიდი ფულითა და სიტყვითაო.

9

თვითმურაზ მეფის დროს ქართველთა იწყეს საზღვრთა ფილოსოფოსობა, მათ დიდი ყურადღება მი-

იპყრეს თვისკენ, საღმთო ფილოსოფოსნი ყოველ-
თვის მაღალის კილოანის ერთ ბაასობდნენ, გონე-
ბას რეტორებით, კატელორიით, ფილოსოფიით, ითაკით
და ასეთ წიგნებით ღალავდნენ. მეტათ ძნელათ გასაგებ-
ნი წიგნნი მაშინ ხშირათ იკითხებოდნენ საღმრთო ფი-
ლოსოფოსებისაგან. მეფის სასახლეში და თავადის შვი-
ლის ოჯახებშიაც ხშირად შეიკრიბებოდნენ მძიმედ მოსა-
უბრე ქართველ ფილოსოფოსნი და რთულის კილოთი
საუბარს და სჯას დაიწყებდნენ. საუბარს ხშირად ბენიაც
ნახავდა ხოლმე და ისმენდა, მაგრამ გაგებით-კი ვერას
იგებდა. ჰკვირობდა მასზე, რომ ეს ბრძენი კაცები რათ
ლაპარაკობენ ასე, რომ მათი ლაპარაკისა ბევრს არათფერი გა-
ეგებაო. ამაზე საყვედური ერთხელ მეფესაც-კი მოახსენა.

მეფე თეიმურაზს დიდათ სწყინდა, რომ ასეთი ჰკვიან-
ნი კაცი, მახვილ-გონიერი, როგორც ბენია იყო, რომ
ამან ქართული წერა-კითხვა არ იცოდა. ერთხელ უბრ-
ძანა:

— ბენია, შენ რომ ქართული წერა-კითხვა ისწავ-
ლო, მაშინ უფრო ჰკვიანი გახდები, ბრძენ, გონება მა-
ხვილიანი და ენა-მეტყველი.

— მასწავლეთ ბატონო და ვისწავლი, თუ-კი მაგ-
რეა საქმე, რათ დავკარგო კარზე მომღვარი ბედნიერება-
მოახსენა ბენიამ.

— ძალიან კარგი, მიუგო მეფემ...

მეფემ მალე ქართველთ ფილოსოფოსნი დაიბარა და
ბენიასაც სწავლება დაავალა. ანტონ კათალიკოზმა დი-
დის სიამოვნებით მიიღო ბენია, წაიყვანეს კათალიკოზის
სკოლაში და სწავლა დააწყებინეს. ბენია რადგანაც ყვე-
ლა შაგირდებზედ უფროსი იყო, მიტომ შაგირდების
„ხალიფათ“ დანიშნეს. მაშინ თურმე მოწათფებს დღეში

შეიღ ასო ს აწერინებდნენ და ასწავლიდნენ, ანბანის სწავლების შემდეგ ათ მცნებას და ცხრა ნეტარებას ასწავლიდნენ. ბენიამ კითხვა და წერა მძლე ისწავლა, კათალიკოზს დიდათ გაეხარდა, კათალიკოზი ჰფიქრობდა: ბენია ჭკვიანი კაცი, ამას რომ სიბრძნის კარი გაუხსნათ, მცირეთ პლატონი, არისტოტელი, სოგრატი და ასეთი ფილოსოფთა ნაშრომნი გაიცნოს, მაშინ ეს მეტათ ჭკვიანი კაცი იქნებაო. წერა-კითხვის შესწავლის შემდეგ ბენიას ათი მცნება წააკითხეს და ამის დასსომება სთხოვეს, მეოე პასუხი აღსნით. ერთ დღეს ჰკითხეს ბენიას:—აბა, ბენია ათი მცნება წაკითხე და ყველა მცნება აღსენი.—ღიაზ ბატონო, ეხლავ, ყველას წავიკითხავ და დაეხსნი. ბენიამ დაიწყო კითხვა, კითხვის შემდეგ აღსნა სათითაოდ ყველა მცნება. კათალიკოზს დიდათ ესიამოვნა. სწავლის შემდეგ ბენია შინ წავიდა. მეორე დღეს სკოლაში სიარული შესწყვიტა, მასწავლებელნი უცდიდნენ, მაგრამ ბენია აღარ გამოსჩნდა, კათალიკოზს მოახსენეს.—ბენია აღარ დადია სკოლაშიო. კათალიკოზი წაბრძანდა მეფესთან და ამბავი მოახსენა. მეფემ ბენია იხმო, კათალიკოზმა უბრძანა ბენიას:—მე შენზე გაჯავრებული ვარ, სასწავლებლათ რატომ აღარ დაიარები?—თქვენის მადლით მე ყველაფერი ვისწავლე და რაღაზე ვიარო.—ბიჭო ოცი წელიწადი სწავლობენ, გონებას ღალავენ სწავლით და ისინი ვერ ამთავრებენ სწავლას და შენ როგორ ისწავლე ორ თვეში? ჰკითხა კათალიკოზმა.—მე მღვდელთმთავარო, ყველაფერი ვისწავლე, რასაც სხვები ოც წელიწადს სწავლობენ მე ორ თვეში ვისწავლე, მოგეხსენებათ რაც კაცისთვის არის საჭირო, რაც გამოსადეგი, მე ის ვისწავლე, მეტი არც მე მიხდა.—რა სწავლა არის ეგა? ჰკითხა მღვდელთმთავარმა.—ეგ მღვდელთმთავარო ათი

მცნება განლაფთ. ამ ათ მცნებაში ყველაფერი ყოფილა, რასაც ამით ერთ კვირას ვისწავლი და ახსნი, ის თუ გინდა ოც წელიწადს ისწავლე, წიგნები იკითხე, გონება დალაფე, მაგრამ რა გამოვა, არაფერი, წყალი ნაყე ბოლოს მაინც იქ მოვა კაცი, რასაც ეს ათი მცნება გვასწავლის. ნეტა მე ეს აღვასრულო რაც ამ ათის მცნებით ვისწავლე, სხვა სწავლა მე არ მინდა, არ ძალ-მიძს ნეტა ეს დავიმარხო გულში, ლე ყოველი მახსოვდეს, რომ ამ ათი მცნების წინაღმდეგ არა ვქმნარა. მე ღარწმუნებული ვარ, რომ თქვენის 20 წლის სწავლის შემდეგ იმაზე მიხვალთ, რაც მე ორ თვეს ვისწავლე. — ამ სიტყვების გათავების შემდეგ მღვდელ-მთავრს მუხლებს ეამბორა.

მღვდელ-მთავარი გაჰკვირდა ბენიას ასეთი მოსაზრებისაგან და უთხრა: — იყავ მაგრე და აღასრულე ათი მცნება. მეფეს დიდათ ესიამოვნა ბენიას ასეთი მოსაზრება და ქალაქში განითესა ბენიას ქვიანური სიტყვები.

მ

თეიმურაზ მეფეს ბენია ხშირად ეკამათებოდა: მეფეს არაფერს უმაღამდა, რასაც-კი რამეს გაიგებდა მაშინათვე აუწყებდა, რომ ესა და ეს პირნი საქართველოს შესახებ ასე და ასე ფიქრობენო. ბენიამ ბევრჯერ შეაწუხა მეფე თეიმურაზი. — მეფეა თქვენ ვერ ექცევით გმირებრ, თქვენ ვერ ლაგმავთ დიდთა და ძლიერთა თავადთა, თუ მეფე ბრძანდები ლე სამეფო ხმალი გარტყიათ, მაშინ შენს სამეფოსთან რა სახელი და საქმე აქვს სხვა მეფეებს და მთავრებს.

— ვინ მეფეებს და მთავრებს? მრისხანელ ჰკითხა თეიმურაზ მეფემ.

— ვინ, რა ვიცი, ვინ არ არის სიქართველოს მეფე, ყველანი: სპარსი, თურქი, ოსი, ლეკი, მაგრამ ესენი არაფერი, ამაზე უარესი მტრები სხვები არიან.

— ვინ სხვები, სთქვი ჩქარა, შე სულის შემპილწაო! მრისხანელ უბრძანა მეფემ.

— ვინ? მეფეო, და თქვენი მონათესავენი, ხოლო არა მეფენი, მინამ ამათ ხელიდგან ძალას არ წაართმევთ და თავზე მებს არ დასცემთ, მინამ თქვენ მეფე არ იქნებოთ, არამედ უძლოური ბატონი.

— ბენიავე, შენ გინდა რომ შფოთები ამატებინო, წადი, გადი აქედამ, ჩემს მიწაზედ თები აღარ დასდგა, მომშორდი თავიდან შე საძაგელოვ, შე მეშფოთვე და დავიდარაბის მოყვარევ, შე მამბეზარო, ავ-ენავ.

ბენია ჯავახელი კაცი იყო, ჭკვიანი, ბრძენი, როგორც მესხებს შეჰფერისთ. მეფის ბრძანების უმაღლვე ეს გარეთ გამოსვლას მოემზადა, გამოსვლამდე მივიდა მეფესთან, მუხლებზედ მოეხვია, დაჰკოცნა და ასე უთხრა:

— ძვირფასო მეფევ, ბატონო, გლაზაკთა მწევ და ობოლთა მოყვარევ! მე გიახლებით, ამას შემდეგ ჩემს მიწა-წყალზე ვივლი, მაგრამ თქვენ-კი არ გეწყინოთ.

— არ მეწყინება, მიუგო მეფემ.

ბენია გამოვიდა ლე წავიდა ჯავახეთისაკენ, რავდენიმე დღის შემდეგ ჯავახეთიდან ბენია თბილისში ჩამოსულა, და თან მოიტანა ერთი ურემი მიწა, ეს მიწა თავის სახლის წინ აქა-იქ დაყარა და ზედ იწყო სიარული. მეფემ ბენიას მოსვლის ანბავი შეიტყო, გაეხარდა, მალე დაიბარა და უთხრა:

— ბენია! აკი წაბრძანდი, რალათ მოხვედი, არ იქმნა, ვერ გასძელ უჩემოთ, ჩემ მიწაზედ კიდევ შემოდგი თები.

— არა ბატონო, მე თქვენს მიწაზედ არ მიდგას ფეხი, გეფიცებით პატიოსნებას, რომ ჩემს მიწაზედ მიდგა ფეხი, გინდ დაიჯერე, გინდ არა.

— როგორ თუ შენს მიწაზედ, ესლა რაზედ სდგებარ, შე უპურმარილოვ შენა, ჰკითხა მეფემ.

— ჩემს მიწაზედ, მიუგო ბენიამ.

— ეს შენი მიწა არის! ჰკითხა მეფემ გაოცებით.

— დიას ჩემი გახლავსთ, მიუგო ბენიამ. მეფე გაკვირდა.

— მაშ მეფეს და ბატონს გაუმარჯოს.

— არა ბატონო, თქვენ გაგიმარჯოთ, რადგანაც გვირგვინოსანი მეფე თქვენა ბრძანდებით, მე ჩემის ქვეყნიდამ ერთი ურემი მიწა მოვიტანე, ჩემს სახლში და ეზოში ყველგან ის მიწა მოვფინე და ჩექმებიშიაც ის მიწა ჩავიყარე ესლა, მე ჩემს საკუთარს მიწაზე მიდგა ფეხი, ქეშმარიტს მოგახსენებთ.

მეფემ ბენიას ფეხ-საცმელი გაახდევინა და დარწმუნდა, რომ ბენიას სიტყვა გამართლდა, რის გამოც ბევრი იცინეს.

3

მეფე თეიმურაზის დროს ქალაქის ხალხი, ვაჭრები, ხელოსნები და მუშები ძლიერ მცირე ხარჯს იხდიდნენ, რაჯახზე 30 კაპ. იყო და დუქანზე 70 კაპ. წელიწადში გადასახდელი. ერთს დღეს თბილისის ვაჭრები და ხელოსნები მოგროვდნენ და ურმებით გაემგზავრნენ კახეთისკენ, მიმავალი ურმებით მეფემ დაინახა და საჩქაროთ ყულუღრები და ბენია გამოუყენა ცხენით, რომ ამათ უნდა შეეტყოთ თუ ესენი სად მიდიოდნენ, მისვლისათანავე ჰკითხა ბენიამ.

— სად აბარებულხართ და მიდიხართ კაცნო?

— კახეთში მივდივარო მიუგო ერთმა.

— ჩოდრობა ხომ არ გინდათ? ჰკითხა ბენიამ.

— რავექნათ, მელიქი მოსვენებას აღარ გვაძლევს, აქამდისინ მცირე ხარჯს ვაძლევდით და ეხლა თოთხმეტი შაური გაგვიხადა, ლიტრა ერთ აბაზათ ხიზილალა გახდა, სამ შაურათ თევზი, კოდი პური აბაზი და ეხლა ორი აბაზია, ამდენ ხარჯსაც ზედ გვაწერენ, ჩვენ ველარ შევძლებთ მის მიცემას, მივალთ იქით, საითაც იათი იქნება ცხოვრება და ცოლშვილს შევინახავთ.

— მაშ კარგი, უკან დაბრუნდით, მე მეფეს ყვილაფეს გავაკეთებინებ ისე, როგორც თქვენ გსურთ.

— აბა, ბენიავ, ვერ წამოვალთ, მიუგო მოწინავე პირმა.

— უნდა წამოხვიდეთ, არ შეიძლება, გაჩერდით ყველანი.

— ვერა შენი ჭირიმე, მიუგო კვალად მოწინავე პირმა.

— კარგი ერთი, მამაგიცხონდა, ჩარჩობას და ჩოდრობას ხომ არ დაიწყებთ, მიუგო ბენიამ.

— ჩვენ არც ჩარჩობას დავიწყებთ და არც ჩოდრობას მიუგო მოწინავე პირმა.

— რასაკერეღია ჩოდრობა არის, მაშ რა გგონია, ისე იტყვიეთ, რომ ჩემგან გვარად შენ ლამის ჩოდრის შვილი დაგერქვას.

მოწინავე პირი დასთანხმდა, აყრილი ხალხი მეფესთან წამოჰყვა. ბენიამ მეფეს ყველაფერი აუწყა, მეფემ მომჩივართ თხოვნა შეიწყნარა და ყველას თხოვნა დააკმაყოფილა. ბენიამ მელიქის დასჯა სთხოვა მეფეს. მეფემ მელიქი დღიბარა და დიდათ სტუქსა. ქალაქის ხახლი კმა-

ყოფილი დარჩა, ყველა მეფეს და ბენიას ლოცავდა და იმ კაცს-კი, რომელსაც ბენია დაექადა სახელის დარქმევას, მართლაც შემდეგ გვარათ ჩოდრიშვილი დაერქვა.

ზ

ერთი ქართველი კაცი დიდი შეძლების პატრონი ყოფილა, ბევრი ცხვარი და ძროხის ჯოგები ჰყოლია, თვით მეცხვარეთაც ნამყოფი და მასთან კარგათ ბებიობაც სცოდნია, ეს კაცი ერთ საღამოს საღდაც სტუმრათ ყოფილა მიწვეული; საღდაც ეს იმყოფებოდა, იმავე უბანში ერთ ოჯახში, იმ ღამეს მშობიარე ქალი ყოფილა და ამ ქალის განთავისუფლება ძლიერ გასჭირებია. ამის ამბავი მთელს უბანს სცოდნია, ერთს უთქვამს, რომ ამაღა-ამ სახლში ესა-და-ეს კაცი არის, იგი ჩინებულ მეცხვარეებთან ნამყოფია, წავიდეთ და იმას ვსთხოვოთ, რომ მოვიდეს და ბებიას მაინც ასწავლოს რამე საშუალებათ. ამ ამბის მოსმენის შემდეგ კაცი მალე გაუგზავნეს და იმ პირს სთხოვეს მონაწილეობის მიღება, მაგრამ მან უარი შემოუთვალა.

ამ დროს ბენიაც მშობიარე ქალის მახლობლად ყოფილა. ეს ამბავი ბენიამაც შეიტყო, იგი საჩქაროთ წავიდა იმ პირთან და უთხრა:

— შე კაი კაცო, რატომ არ მიდინარ და არა შევლი იმ ქალსა, რას იბერები, ადგი, წამოდი, ნუ იბერები, რადროს გაბერვა არის, საწყალი ქალი ლამის მოკვდეს.

ბენიამ დაიყოლია ბებიობის მცოდნე პირი და თან წაიყვანა, ბენიამ იმდენჯერ ახსენა გზის გავლის დროს რას იბერები, ნუ იბერები, რა დროს განაზება—გაბერვა არის, რაის გამო იმ მცოდნე ქართველს კაცს შემდეგ

დროებში თვით ბენიასაგან ბურელაშვილი დაერქვა გვა-
რათ.

ბენია მეფეს ეახლა და მოახსენა:

მეფეო, ბატონო, დიღომში, ერთი კაცი გახლავსთ,
რომელმაც ექიმობა და ბებიაობა ჩინებული იცის.

— ვისგან შეუსწავლია, ჰკითხა მეფემ.

— მეცხვარებისაგან, მეცხვარეთ ყოფილა ცხვრის და
ჯოჯის პატრონებთან.

— ოჰ, შენმა მზემ, მითომ პატარებისაგან შეუს-
წავლია.

— პატარებისაგან-კი არა მეფეო და დიდებისაგან
შეუსწავლია, გეფიცები, რომ უცხოთ იცის ექიმობა და
ბებიაობა.

ბენიამ მეფესთან მიიყვანა ბებიაობის მცოდნე კაცი,
მეფემ წყალობა მისცა.

3

თეიმურაზ მეფეს ერთ დროს მეტათ ჭკვიანი ბენია
ჰყოლია, აზიური ენების მცოდნე, ცოტა რუსულსაც ა-
ტვრევდა; მეფის კარზე მოსული რუსთა სტუმრებს აღ-
ხენდა ხოლმე. მეფე ბენიას არას დროს არ იშორებდა
გვერდიდამ. თვით „მდივანხანშიაც“-კი თან ახლდა.

ბენია მეფის წინაშე ზოგიერთ საქმის გარჩევის დროს
მონაწილეობასაც იღებდა, მაგრამ ჩუმათ, ეს თავის აზრს
მეფეს განჩინების მიცემის ჩუმათ დროს წასჩურჩულებდა.
ერთ დღეს ქალაქ თბილისში, სამეფო პალატში, მეფე
თეიმურაზთან მოვიდნენ ორნი მოჩივარნი აზნაურშვილ-
ები და მეფეს საჩივარი მოახსენეს.

ერთმა მოახსენა:

— ბატონო და მამაო მეფევე, გეფიცებით ქრისტეს, რომ ის ადგილი ჩემია, რომელსაც ეს მე შედავება, უბრალოდ მართმევეს და მაწვალებს, მეც მაწუხებს და თქვენცა, რას შემართლება ბატონო მეფევე..

მერე მეორემ მოახსენა:

— მე, ღმერთს გეფიცები, ბატონო მეფეო, რომ ეს კაცი სტყუის, სულ ტყუილებს მოგახსენებთ, ის ადგილები ჩემს საკუთრებას შეადგენს, უბრალოდ შედავება, ჩემი დაჯაბნა უნდა მეფეო, სიონის მღვთისმშობელს გეფიცებით, რომ ჩემია ის ადგილები.

— ცხეთის დედა სვეტიცხოველს გეფიცებით მეფეო, რომ ის ადგილები, ჩემია, ეს უბრალოდ დავას მიჩენს. მიუგო მეორემ.

— თქვენი საქმის გარჩევა ბატონებო ერთობ ძნელია, ამას გვირგვინოსანი მეუფე ვერ გაარჩევს, აბა ბატონებო, მეფეს რათ აწუხებდით, რათ მოდიოთ აქა, რაზედ შობობდით.

— რათა შენი ჭირიმე, მაშ რავექნათ, ვის მივმართოთ, თუ არ მეფეს, მიუგეს მომჩივნებმა.

— თქვენ საჩივლელი და მოსამართლი არა გქონიათ რა. თქვენ ორივენი მართლები ყოფილხართ, მეფეს რაღათ აწუხებთ, ახლა თქვენში მეფემ რომელი გაამართლოს და რომელი გაამტყუნოს? ვითომც თქვენა ბრძანდებით გვირგვინოსანი მეფე და მე-კი მომჩივანი, თქვენ წინაშე ჩვენც დავიწყებთ დავასა და ფიცსა და თქვენ გავასამართლებთ.

— ჩვენ მაგანავე შევძლებთ. მიუგო ერთმა.

— რომ თუ კი ვინმე ვერ შესძლებთ და ერთს არ გაამართლებთ და მეორეს არ გაამტყუნებთ, რომ შიგ შეცდომა არ მოგივიდეს და ცოდვა არ დაიდგოდეს, მაშ გვირგვინოსანი მეფე დაგაგონებთ.

გვინოსანმა, შირონ-ცხებულმა მეფემ როგორ გაარჩიოს თქვენი საქმეები; იქნება შეცდა და მართალი გამტყუნა, მტყუანი-კი გაამართლა, მაშინ ხომ ამის გვირგვინს უნდა მოეცხოს თქვენი ცოდვები.

— მაშ რაქნათ? მოწიწებით დაეკითხნენ მეფეს. მეფემ ხმა არ გასცა, ამათი საჩივრისაგან დაფუქრებული იყო.

— მე გეტყვით, რაც უნდა ქნათ, თუ ბატონი მეფე ნებას მომცემს, რომ მოგახსენოთ.

— აბა, სთქვი, ბენია, უბრძანა მეფემ.

— აი, მე რას მოგახსენებთ, ესენი ორივენი მართალნი ყოფილან. მოდით ბატონო და ეს მამული ორივეს გაუყოთ. ერთმა სთქვა:

— ძრიელ კარგი იქნება, აგრე გახლდეს, მეორემ დაიყვირა.

— რისთვის ბატონო, მეფევ, რისთვის უნდა გამიყონ, ჩემი საკუთარი მამულები, რას მემართლებიან?!

— ოოო! აი, ეხლა მივხვდით ვინ ყოფილა თქვენში მართალი, ეხლა აღმოჩნდა ყველაფერი, მიუგო ბენიამ. მეფე აღტაცებული დარჩა, საქმის გარჩევას შეუდგნენ და მტყუანი გამოტყვეს.

ეს ამბები „დაბადების“ მიბადვით უნდა იყოს შენაცვლებული.

6

სპარსეთის ყეინმა საქართველოს კათალიკოსს კაცი გამოუგზავნა და ასე შემოუთვალა:

— მე ოცი ცოლი მყავს და არა მყოფნის, შენ არც ერთი და ჩემზე კარგათ კი ხარ, ერთი მითხარ, გეთაყვა,

თუ შენ როგორა სძლებ, რომ მეც ისე მოვიქცე. კაცები მოვიდნენ კათალიკოზთან და მოახსენეს:

ამ დროს კათალიკოზი სახლის სანათურთან იდგა, ხელში კრიალოსანი ეჭირა და თან ხელთაწერ წიგნს ავლებდა თვალს. ამ დროს ბენიაც იქ გაჩნდა და ამან ყველაფერი ნახა, რაც უთხრეს ყეინისაგან შემოთვლილი. ბენიას ჯავრი მოუვიდა და კათალიკოზს მიმართა.

— მღვდელთ მთავარო! რა პასუხს შისცემი?

— არ ვიცი, ჭეშმარიტათ, რა შეუთვალო იმ უძღვლებს.

— თქვენ ხმას ნუ გასცემთ, ესენი იდგნენ ასე, ნურც დაჯდომისთვის ეტყვიან რასმე, იდგნენ, იდგნენ ასე და ბოლოს უპასუხით წავიდნენ. — ამ სიტყვის გათავების შემდეგ ბენია სახლში წავიდა, თათრები დარჩნენ და კათალიკოზის პასუხს ელოდნენ, მაგრამ კათალიკოზმა ხმა არ გასცა, მოციქულები ფეხზე დგომისაგან ბეზარს მოვიდნენ, დაილაღნენ, მოთმინებისაგან გამოვიდნენ და ჰკითხეს კათალიკოზს:

— მთელი დღეა აქა ვართ, ფეხზე დგომით დავილაღენით და თქვენ პასუხი არ გვიბრძანეთ, რომ წავიდეთ და ჩვენს ყეინს მოვახსენოთ. კათალიკოზმა ხმა არ გასცა.

ესენი რომ დაილაღნენ, კათალიკოზს აღარა ჰკითხეს რა და თვით დასხდნენ სავარძელსა და ტახტზე; ამ დროს ბენიაც მოვიდა, თათრებმა კვალად განიმეორეს კითხვა, მაშინ ბენიამ უთხრა:

— კათალიკოზის პასუხი ის არის, რაც თქვენ აქ ნახეთ, წადით და ის აუწყეთ ყეინს, არ დაივიწყოთკია. ამის მეტს სხვა პასუხს არ მოგცემთ.

თათრები წავიდნენ და ყეინს მოახსენეს ყოველიფერი. ყეინი გაჰკვირდა ამაზე და ვერა გაიგორა. მერე და-

იბარა ზოგიერთი ბრძენი კაცები და იმათ ჰკითხა ამის განმარტება. ბრძენი კაცები მიხვდნენ ბრძენულს დარიგებას და ყოველივე აუწყეს ყვინს, თან დასძინეს:

— ამის თქმელი კაცი ჰკვიანი უნდა იყოსო.

თ

მეფე ერეკლეს ჩვეულებადა ჰქონდა, რომ სადილზე ფლავს ზენია მიართმევდა, ერთხელ მეფემ დიდი სადილი გამართა, ბევრი სტუმრები მიიწვია, სხვა-და-სხვა საქმელების შემდეგ მეფეს ფლავი ბენიამ მიართვა, როცა მეფემ თავისი წილი გადილო, ბენიამ ჰკითხა:

— ვის მივართვა ფლავი, ბატონო მეფე?

— ჩემს ერთგულს მიართვიო და გაუშვირა ხელი თავის ჰირდაპირ მჯდომ ბარათაშვილზე, რომლის უკან ამ დროს მწვეარ-მეძებარიც იდგა. ბენია წავიდა ბარათაშვილისკენ და ფლავი უცებ ძაღლს-კი დაუდგა, მეფე დიდათ გაწყრა და ბენიას დაუყვირა:

— ეგ რა ჰქენი შე საძაგელოვო! ბენია გაიქცა, მაგრამ ჩქარა დაიჭირეს და მეფეს მოჰგვარეს. მეფემ გარდასწყვიტა მისი დასჯა, პატიობა აღარ შეიძლებაო. მიიყვანეს მეფის წინ და საჩქაროთ კითხვა მისცეს:

— ეგ უზრდელობა რათა ჰქენიო, მაგვარ საქმეში ხუმრობა ხომ არ გამოდგება?

— კი, ბატონო, მეფეო, მართალს ბრძანებთ, მაგრამ მეც მართალი ვარ.

— როგორ ხარ მართალი? სთქვი ჩქარა ბრძანა მეფემ.

— ასე ბატონო, თქვენ მიბრძანეთ, ჩემს ერთგულს მიართვიო და მეც თქვენ ერთგულს დაუდგი.

— მერე ეგ იყო ჩემი ერთგული, ვიხედაც მიგიფითე?

— ნებას მომცემთ ბატონო რომ მოგახსენოთ?

— თქვი ჩქარა, ბრძანა მეფემ.

— მაღალ ღმერთს გეფიცებით, რომ ის უფრო დი-
დი ერთგულია თქვენი ვინემც ზოგიერთნი პირნი აქ ბძა-
ნებულნი.

— როგორ? ადლეგებით ჰკითხეს სხვებმა.

— ისე, რომ ეს მე უფრო ერთგულად მიმაჩნია მე-
ფისა, ვინემც თქვენ. თქვენ დაღუპეთ საქართველო და
თქვენვე დაღუპავთ მას. თქვენ რომ მეფისა და ქვეყნის
ერთგულები იყვნეთ, მაშინ ხომ ქართველთა საქმეები ასე
არ იქნებოდა დაქვეითებულნი? სჯობს ამაზე ლაპარაკს
თავი დავანებოთ, თორემ მე თქვენ შესახებ ისეთ ამბებს
და ცოდვებს გამოვაქვეყნებ, რომ მგონი მეფემ აღარც
ერთი თქვენგანი თვალთ აღარ დაინახოს.

ი

რალაც ბედზედ ბენია ერთხე ლეკებს ტყვეთ ჩა-
უვარდათ, ბენია კარგა ხანს იყო იქ დაჭერილი, მეფე
ერეკლემ ბევრჯერ ისურვა მისი დასხნა, მაგრამ ბელად-
ნი არ ანთავისუფლებდნენ, რადგანაც ბენია დიდათ აცი-
ნებდა და ართობდა მათ. ბენიას ძლიერ უნდოდა საქარ-
თველოში წამოსვლა, მაგრამ სიღვან რას გააწყობდა და
მოახერხებდა.

ერთხელ ბელადის ერთ მშვენიერ ცოლთაგანს, რო-
მელიც ბელადს უფრო უყვარდა, თვალები ასტკივდა, ასე
რომ მალე სრულიად დაბრმავდა კიდევ. ბელადს ძრიელ
სწყინდა თავის საყვარელის ცოლის დაბრმავება. ერთ დღეს
ამან გამოაცხადა: ვინც ჩემს ცოლს მოარჩენს, იმას ამ-
დენსა და ამდენს საჩუქარს მივცემო. ბენიამ ეს ანბავი
შეიტყო და საჩქაროდ განუცხადა ბელადს:

— მე მოვარჩინე შენ ცოლს, თუკი ნუ გაქვს, მხოლოდ მაგის წამლის ბალახები აქ არ არის. ის ბალახები „გურჯის-ტანშია“ ე. ი. საქართველოში, თუ გამიშვებთ, წყალს, მოვიტანე იმ ბალახებს, გააკეთებ წამლებს და მოვარჩინო.

— კარგო, მაგრამ ჯერ ეს წამალი გააკეთე, რასაც აქ გააკეთებ და მერე წადიო.

— კარგო! მიუგო ბენიამ, მოკრიფა აქა-იქ რაღაცა ყვავილები, აადულა წყალში, წყალი გასწურა საცერში და ერთ ტასტში ჩაასხა, ერთს პატარა თასში კიდევ მარილწყალი გასხნა და უთხრა ბელადს—ესენი შვიდ დღეს ასე იწყოსო, რადგანაც შვიდჯერ შეულოცეო, მერვე დღეს ჯერ ეს პატარა თასის წყალი მოისვას თვალებზე რომ გაახილოსო და მერე ეს მეორე წყალი ისოს, რომელიც ერთიანად მოარჩინსო. თვით-კი მეორე დღეს საქართველოში წამოვიდა. ამან რამდენიმე ლეკის ფალავანი კაცებიც წამოიყვანა, მოვიდა ბენია საქართველოში, რაღაც წამალი გააკეთა და ბელადს გაუგზავნა, თავათ-კი აღარ წავიდა. თან გამოყოლილი ფალავნები ბევრს ედავნენ, მაგრამ ბენია აღარ გაჰყვა, ასე ამ გვარად განთავისუფლდა ბენია. ამან ბევრი საიდულო ამბები უამბო მეფე ერეკლეს ლეკებისა და მათი ბელადების შესახებ, რაზედაც მეფე ერეკლემ დიდი მადლობა უბრძანა. ბელადის ცოლს ბენიას დარიგება უმეტ-ნაკლებოთ შეუსრულებია და მართლაც მოარჩინილა!

ია

ერეკლე მეფეს სპარსეთის ყვინთან ომი მოუხდა-ობი ისეთი სასტიკი იყო, რომ ქალებიც-კი მონაწილეო

ბას იღებდნენ; ვაშლოვნელი თამრო, წყნეთელი მანია, წავეკელი თინა და სხვანი. თვით მეფე ერეკლეც იყო ომში და როგორც უბრალო მეომარი ისე ომობდა; ბენიაც თან ახლდა, ესეც ვაჟკაცურადა ომობდა. ომში ორსავე მხრით ხალხი დაიხოცა, ორთავ მხრივვე ტყვეები ჩაუვარდათ ერთმანეთსა, ბენია სპარსებს ჩაუვარდათ ტყვეთა. ყვინმა მალე შეიტყო, რომ ესა-და-ეს ტყვე ბენია არისო, ამიტომ ბენიას სპარსეთში წაყვანა ბრძანა, სპარსეთში ბენია ყვინის კარზე სცხოვრობდა, ყვინს აღხენდა, ბენიას გარდა სპარსეთში ქართველთაგან ბევრიც სხვანი იყვნენ. ყველა ეს ტყვეები დიდს გაჭირებაში იყვნენ ჩავარდნილი, რადგანაც იგინი არ თათრდებოდნენ, უამისოდ-კი ყვინი საცხოვრებელს არ აძლევდა. ბენიამ ბევრჯერ ასმინა ყვინს, რომ ესა-და-ეს ტყვეები შეიბრალო, ნუ სტანჯავ, გაუშვი, შინ წავიდნენო. მაგრამ ყვინი არა შერებოდა, ეგვნი უეჭველათ უნდა გავათათროვო. მცირე ხნის შემდეგ ყვინმა გამოაცხადა:—მე, სახლში, ორი საოცარი დედალ-მამალი მაიმუნი მყავს და ვინც ამ მაიმუნებს ლაპარაკს ასწავლის, იმას მე ამდენ და ამდენ საჩუქარს მივსცემო. ეს ამბავი ყველგან ისმოდა, მაგრამ მაიმუნების ენის მასწავლებელნი-კი არავინ გამოდიოდა, ერთ დღეს ბენია წავიდა ქართველ ტყვეებთან და უთხრა:

— ახლა-კი იმედი იქონიეთ, რომ თქვენ საქართველოს ნახავთ, თქვენ ნათესავებთან და მეფესთან დაბრუნდებით.

— როგორ! ჰკითხეს გახარებულთ ქართველებმა?

— ყვინი ასე-და-ასე აცხადებს, ვინც ჩემს წყვილ დედალ-მამალ მაიმუნებს ლაპარაკს ასწავლის, მე იმას ამდენ-და-ამდენ საჩუქარს მივცემო. აი, ეს რამდენიმე ხანია რაც ამ ამბავს აცხადებენ, მაგრამ ლაპარაკის მასწავლებელი არავინ ჩნდება.

— მერე ჩვენ რა? ჰკითხეს ქართველთ ტყვეებმა.

— თქვენ ისა, რომ ეხლა მე მინდა განუცხადო ყვინის, რომ შე ვასწავლი იმ მაიმუნებს ლაპარაკს შვილის წლის განმავლობაში, თუ ის თქვენ განგათავისუფლებთ.

— რას ამბობ, ბენია, მაიმუნებს ლაპარაკს როგორ ასწავლი, ტყუილად მოჰკიდებ ხელსა და მერე თავს მოაკრევიანებ.

— მაგის ფიქრი ნუ გაქვსთ თქვენ, ეგ ბენიამ იცის.

— აბა ვნახოთ! მიუგეს გახარებულმა ქართველთ ტყვეებმა, შენ თუ ჩვენ მეფეს და საქართველოს გვიჩვენებ, მაშინ ფეხზე საკოცნელი გაგვიხდები.

— ფიქრი ნუ გაქვთ, შვილის წლის განმავლობაში ან მე მოგვკვდები, ან ყინი და ან მაიმუნები დაიხოცებიან, ან შე დავხოცავ მიუგო ბენიამ. ქართველთ ძლიერ გაეხარდათ. ბენია წავიდა ყინის წინაშე და მოახსენა:

— დიდებულო მზე და მთვარევ, მე შევასწავლი თქვენს დედალ-მამალ მაიმუნებს ლაპარაკს, თუ ქვენ ამა-და-ამ ტყვეებს გაანათავისუფლებთ.

— რამდენ ხანში ასწავლი, გიაურო?

— შვილის წლის განმავლობაში, მიუგო ბენიამ.

— რომ ვერ ასწავლო? ჰკითხა ყინმა.

— მაშინ ჩემი თავი ჩემს ტანზე აღარ იყოფს, მიუგო ბენიამ.

— კარგი, აბა ეცადე გიაურო, რომ შენი თავი მოსაქრელი არ გახდეს და ჩვენი ხმალი და ხელები არ წამიურტლოს.

— მაგის ფიქრი ნუ გაქვთ, მე უნდა ვავთარდევ.

— აბა ამის შემდეგ უფრო ხშირად დაგიძახებთ გიაუროს, მიუგო ყინმა და ბენიას თხოვნით ქართველთ ტყვეებიც მართლა გაანათავისუფლა, ნება დართო საქარ-

თველოში დაბრუნებულიყვნენ. ყველა რყევებთ დიდათ გაუხარდათ. იგინი მალე ჩამოვიდნენ საქართველოში, მეფე ერეკლეს მათ ყოვლისფერი უამბეს, ყველას გაუკვირდათ ბენიას მოხერხება, რამდენიმე დღის შემდეგ ბენიას მაიმუნები ჩააბარეს სასწავლებლად და ამას მიუჩინეს ერთი დიდი მშვენიერი ბალი, იქ დაიწყო ბენიამ მაიმუნების სწავლება და მითომ წურთვნა.

მთელ სპარსეთში ხმა გავარდა რომ გურჯი ბენია ყეინის მაიმუნებს ლაპარაკს ასწავლისო. შეიხულ ისლამს, მუბთებს, ახუნდებს, მოლა ყადებს და დიდრონ სასულიერო პირებს შეშურდათ, რომ ჩვენში არავინ გამოჩნდა მაგის მკოდნე და ვილაც გიაური ქართველი-კი აღმოჩნდაო, ის უეჭველად უნდა გავათათროთ, უამისობა არ შეიძლება, ამისთანა კაცი არ შეიძლება რომ გიაური გურჯათ დარჩესო.

მალე ესენი წავიდნენ ყაენთან და სთხოვეს რომ გიაური გურჯი ბენია გაათათროთ, თორემ ჩვენთვის სირცხვილია, რომ ეგ აქ გურჯათ იყოსო. ყეენმა პირობა მისცა, რომ იმგღი გქონდესთო. იმან პირობა მომცა რომ გავთათრდებო. აი ეხლავე მოვიხმობ თქვენს წინაშე, ვეტყვი გაათათრებას და თქვენვე გადმოგცემთ რომ გაათათროთ. ბენია მალე მიიყვანეს ყეინის წინაშე. ყეინმა გაათათრება უთხრა.

— არ შემძლიან, რათ გავთათრდები, რა ძალა მადგა, არ მინდა, მიუგო ბენიამ, ყეენი სახტად დარჩა!

— შენ აკი ღამპირდი გავთათრდებო.

— მართალია, მაგრამ ეხლა გადავიფიქრე, აღარ მინდა, მიუგო ბენიამ.

— საჩუქარს მოგცემ, მიუგო ყაინმა. ბენია ჩაფიქრდა და მერე უთხრა — რას მიბოძებთ?

— რაც გინდა, რასაც ითხოვ, თუნდ ტყვეთ განთავისუფლებას, რომ თავიანთ ქვეყანაში წავიდნენ.

— კეთილი, ბენია საჩქაროდ წავიდა ტყვეებთან და გამოუტახადა განთავისუფლება.

ქართველთ ტყვეები მალე საქართველოში წამოვიდნენ, მეფე ერეკლესთან მოვიდნენ და ბენიას ყოველნაირი გაიძვერობა უამბეს, თუ ეს უბრალო ქართველთ მასხარაკაცი როგორ თავის ნებაზე ათამაშებს სპარსეთის მეფეს. სპარსეთის მხესა და მთვარეს, იმ ყვინს, რომლის მონების და ხმლის ქვეშაც განისვენებდა მთელ სპარსეთი. თავრიზში ხმა გავარდა, რომ ყაინს გურჯი ბენია უნდა გაათათრდესო, დანიშნულ დღეს მოლა-ხოჯებმა ბენია მეჩეთში წაიყვანეს და გაათათრეს. შემდეგ დაბრუნდა სახლში და ყვინს გამოეცხადა.

— დიდებულო მზე და მთვარევე, მე გახლდით მეჩეთში, ეხლა რაღას მიბრძანებთ?

— ეხლა აღაჯაფერს, შენ ეხლა თათარი ხარ, მიუგო ყაინმა.

— თქვენმა მზემ, რომ მე არ ვიცოდი თუ ასე უბრალოა და ამაზე იყო დამოკიდებული თქვენი თათრობა, თორემ მე აქნობამდისაც მივიღებდი თათრობას—მიუგო ბენიამ. ყაინს გაეცინა.

იბ

ერთს დღეს ბენია თავრიზიდან საცალა წავიდა, ცხენზედ უკულმა შეჯდა და ისე გაემგზავრა ქალაქის დიდს ქუჩაზედ. ეს საქციელი ბევრს სჯულის თავკაცებს ეწყინათ, ყვინს მასხარათ იგდებსო, დააჭირეს ბენია და ყვინს ისე ცხენზედ უკულმა მჯდარი მიჰგვარეს და ამბავი აუწყეს.

— ცხენზედ უკუღმა რათ შეჯექიო? ჰკითხა ყვინმა — მიტომ მზისა და მთვარის მგზავსო ბატონო, რომ მე თქვენ ისე მიყვარხართ, ისე პატივსა გცემთ, რომ ჩემს სხვაგან წასვლის დროსაც კი თქვენ ზურგი ვერ შეგაქციეთ, ამას მე თქვენ ვერ გაკადრებდით, უკუღმა იმიტომ შევეჯექი ცხენზედა, რომ ვიდრე ჩემს თვალთ წინ დაიღვოდა თქვენი სასახლის სურათი, მანამდის მაინც მეცქირა თქვენის ძვირფასი სასახლისთვის და მით მენეტარებინა თავი. ამ უბედურებმა-კი ვერა გაიგესრა. ყაენს ჩაეცინა და ბენია უკანვე დაბრუნდა.

იბ.

ერთხელ ყვინმა ჰკითხა ბენიასა:

— ბენია, შენ რა გვარი ხარ?

— მე, უგვარო გახლავარ.

— როგორ? ჰკითხა ყვინმა.

— ისე რომ მამა არა მყოლია, გვარი საიღამ მექნება?

— მაშ საიღამ შეიქენი? ჰკითხა ყვინმა.

— ისე, რალაცა უკაცოდ ჩავსახებივარ დედაჩემს მუცელში. ყაენმა ისურვა ამის დედის ნახვად და შეეხვეწა ბენიას, ოღონდ დედა შენი მაჩვენე და რაც გინდა მოგცემო, გაგანთავისუფლებო, ბევრს თვალ-მარგალიტს გაჩუქებ და დედაშენსაც წმინდანივით შევიწახავთო, მალე დიდის საჩუქრებით ბენია საქართველოში წამოვიდა; მოვიდა თუ არა საქართველოში, მეფე ერეკლეს გამოეცხადა და ბევრი საოცარი ამბები უამბო, მეფემ ბევრი დაცინა და ისიამოვნა; მერე ერთი ბერი დედაკაცი მოძებნეს და ბენიას სპარსეთში გააყოლეს, ბენიამ ეს დედაკაცი

თან წაიყვანა, ყაენის პირობა შიტომ შეასრულა, რამ ამას იქით უფრო დიდი ნდობა მოეპოვებინა. ეს ბერი და-
ლატაკი დედაკაცი დედათ გაიხადა, შემდეგ გაბედნიერდა.

იღ

მეფე ერეკლეს სახლის წინ მშენიერი ქუჩა ყოფი-
ლა. ქუჩის ორსავე მხარეს სხვა-და-სხვა ხეები იყო დარ-
გული. თბილისის მოქალაქენი ხშირად გამოდიოდნენ ხოლ-
მე ამ ქუჩაზე და სეირნობით დროს ატარებდნენ. ერთ-
ხელ, შემოდგომის საღამოს, როცა სიცივე საკმარისად
იყო, ამ ქუჩაზე სეირნობდნენ მრავალი თავადნი და მო-
ქალაქენი; ამათში ერთი ერეკლეს ბენიაც. დაბინდ-
და და სიცივემ უმატა, ხალხმა შინისკენ წასვლა დაიწ-
ყო, ბენიას მეზობლებიც გაემგზავრნენ წასასვლელად.
ბენიამ ჰკითხა:

— რას მიეჩქარებით სახლში, სახლები ხომ არსად
გაგექცევათ?

— ძალიან ცივა, ჩვენ აქ დგომა არ შეგვიძლიან,
მიუგეს მოქალაქეებმა.

— რას ლაპარაკობთ, სად არის სიცივე, გინდათ
მთელ ღამეს კარში გავატარებ ტიტველა, მიუგო ბენიამ.

— ძალიან კარგი, აბა ერთი გაატარე და მაგალითი
გვაჩვენე?

— მერე, სანაძლეო რა იყოს, რას მიბოძებთ, ჰკით-
ხა ბენიამ. ამათ მალე სანაძლეო დასდეს და მორიგდნენ.
ბენიამ მთელი ღამე კარში გაატარა. პერანგის და მისი
ამხანაგის ამარა, მეორე დღეს ბენიამ მოქალაქეებს ნიძ-
ლავის აღსრულება სთხოვა, მენაძლავეთ გაუკვირდათ და
ჰკითხეს.

— შენ, ბენია ღმერთი თუ გწამს, სწორეთა სთქვი, თუ როგორ გაატარე ღამე? ალბათ ცეცხლი გქონდა საღმე და ზედ თბებოდი.

— ღმერთი, რჯული, რომ ცეცხლი თვალი არ და-
მინახამს, მიუგო ბენიამ.

— მენადღავეები ჩააცივდნენ, არ ეშვებოდნენ და გა-
მოკითხავნენ ექვით, რომ უექველათ ცეცხლი გქონდა
და მაზღდ გამთბარხარო.

— ღმერთი, რჯული, რომ ცეცხლის ალი ჩემს ახ-
ლოსაც არ მოსულა, მე დავინახე მხოლოდ რომ კუკი-
ისაკენ ერთი სახლის ბუხრიდგან ალი ამოდოდა.

— ოჰ, მაშ მაზე გამთბარხარ, მიუგეს მოქალაქეთა.
ბენიამ შიშტიცა.

— რას ამბობთ, საიღამ სად შამედლო გათბობა, ეგ რა
სათქმელია.

— არა უექველად ასე გიქნია, მიუგეს მოქალაქეთა.

— გაგონილა ეს? მართალი გითხარით არა გჯერათ, ტყუილს
რას დაიჯერებთ.

ბენიამ ვერაფერ დააჩწმუნა და ამიტომ გულ-ნატკე-
ნი გაშორდა მათ.

გავიდა რამოდენიმე ხანი და ბენიამ შეჯლიში გამარ-
თა, მიიპატრიჟა მენადღავენი თავად-ახნაური და მოქალა-
ქენი, რომელთაც ვერაფერი დააჯერა. სამეჯლიშო სტუმ-
რები ერთ დარბაზში იყვნენ შეკრებილნი და დროს ატა-
რებდნენ, ბენიამ სტუმრებს სთხოვა:

— ბატონებო, თქვენ წინაშე ბოდიშს მოვიხდი, რომ
მე სამხარეულოში უნდა ვიქმნე მხარეულებთან, რომ კარ-
გათ შეახავონ საქმელები და ნუ დამემღურებთ, მაპა-
ტიეთ. სტუმართ ნება დართეს, ბენია გავიდა სამხარეუ-
ლოში, მოვიდა სადილობის დროც, ყველანი სადილს.

უცლიდნენ, ბენიამ გაშალა კარგი სუფრა, ზედ მშვენიერი ქურჭელიც დააწყო, კარგი თასები და ჯამ-ქურჭელი, თითონ-კი ისევ გავიდა სამზარეულოში. დღე გადიწურა, ბენიამ-კი არსად სჩანდა. მოთმინებიდგან გამოსულნი სტუმრები სამზარეულოსაკენ გაემართნენ ბენიას სანახავათ, ბენიამ იქ არ დაჰხვდათ, ცარიელ ქვაბებს ციცხვს ავლებდა და და გარს უვლიდა. ხალხმა ჰკითხა — ბენიამ რას შერყები მავას, რად გვამშვე?

— რას ვშერყები, ვერ უყურებთ ქვაბებს ღრვე, ამათუ კაცები ხართ გაძეხით ამ ქვაბების შორიდგან მხვრით? სტუმრები განცვიფრებულნი დარჩნენ, ბენიას აღარა უთხრესრა და შერცხვენილნი და მშიერები დაბრუნდნენ. მეორე დღეს ეს ამბავი ერეკლე მეფეს მოახსენეს, მეფემ თურმე ბევრი იცინა.

ივ

ბენიამ მთელ საქართველოში სახელი განითქვა, თვით შორეულ სპარსეთშიაც, ყენის ბენიას შნო და ოსტატობა მოახსენეს, ყენიმა ბევრჯერ ისურვა ბენიას ნახვა და მასთან საუბარი, მაგრამ ვერ იქმნა, ყენის მალე ვერ ელირსა ბენიას ნახვა. უკანასკნელ ხანებში, რაღაც სამეფო საქმეების გამო სპარსეთში ვინმე ერთგული პირი ყენთან მოციქულად უნდა გაეგზავნათ, სამეფო სახლში დიდებულთ კრება და თათბირი მოხდა, თუ ყენთან ვინ გავგზავნოთო. ყველამ ბენიას გაგზავნა არჩიეს.

გადასწყვიტეს რომ ბენიამ გაეგზავნათ: დიდებულთა წადილი მეფეს მოეწონა და მეორე დღეს ბენიას გამოეცხადა, რომ შენ სპარსეთში შაჰის წინაშე მოციქულად უნდა წახვიდეთო.

— მეტი რა გზა მაქვს, გიანლებით, რადგანაც ჩვენ მეფე ბატონს უნებებია. სთქვა ბენიამ. რამოდენიმე ხნის შემდეგ ბენია სპარსეთში წავიდა და ელირსა შაჰის ხილვას. კარის კაცებს მოახსენა, რომ მშვენიერის საქართველოს მეფის კაცი გახლავთ და თქვენ ნახვას ნდომულობს თქო.

— კარის კაცთა ახედეს, დახედეს, ურთის მხრით გაეცინათ კიდევ, მაგრამ მაინც წავიდნენ და მოახსენეს ყაენს.

— შაჰის ფებთა წინაშე მშვენიერის გურჯისტანის კაცი მოსულა და თქვენის დიდებულების ნახვას ნატრულობს, შაჰის დიდათ გაეხარდა და ბრძანა:

— მობრძანდეს. მსახურნი გამოვიდნენ და ბენია შაჰს წარუდგინეს, ბენიამ ბატონ-ყმური სალაში შისკა, შაჰმა რომ დაინახა ბენია, იგი სახტათ ღარჩა! აღარ იცოდა რა ექმნა, ბოლოს ჰკითხა:

— თქვენა ბრძანდებით მშვენიერი საქართველოს მეფის კაცი ჩემთან გამოგზავნილი?

— დიახ, მე გახლავართ, მიუგო ბენიამ.

შაჰმა განცვიფრებით უთხრა:

— ეგ კარგი, მაგრამ ნუ თუ საქართველოს მშვენიერთ შვილებთ შორის შენზე უკეთესი ვეღარ იშოვნეს, რომ შენ ამოგირჩიეს.

— დიახ, თქვენო დიდებულებავ, მშვენიერ საქართველოს ბევრი შესანთუნაენი შვილები ჰყავს, მათში ბევრნი უმშვენიერესნიც არიან, მაგრამ ბევრის რჩევის შემდეგ ის უმშვენიერესნი იქ გაგზავნეს სადაც საჭირონი იყვნენ, მე-კი თქვენთან გამოგზავნეს.

შაჰს ამ სიტყვაზე დიდათ გაეცინა და აღერსიანად დაუწყო ლაპარაკი. თვით ბენია მართლაც საოცარი

შებნელობის ყოფილა: ტანით მალალი, მეტათ წვრილი, გრძელი სახის მქონი, ქოსა, მაგრამ გრძელ უღვაშა, წინ ცოტა წვერი; მთელი სახე და ხელები ინით შეღებილი და ტანზე სპარსული ყაბა წამოსხმული, ერთი სიტყვით მეტათ საოხუნჯო შესახედაობისა ყოფილა. ბენიამ აცნობა შაჰის: რომ მე ბენია გახლავართ. შაჰის ღიდათ ესიამოვნა, ბენია ღიჯხანს აღარ გამოუშვეს საქართველოში.

03

მეფე ერეკლეს დროს, თბილისში, ბევრი მდიდარი კაცები ცხოვრობდნენ, ოქრო-ვერცხლი ყუთებით ჰქონდათ შენახული, ამ მდიდრებმა ეს ოქროები აღა-მაჰმადხანის წინეთ მიწაში აქა-იქ ჩაფლეს, ომის შემდეგ, ქალაქი მოშენდა, მდიდრებმა ოქრო-ვერცხლის ყუთები ამოიღეს და წარმოება დაიწყეს. ამ დროს თბილისის ღარიბებმა მეფეს თხოვნა მისცეს, დახმარება მოგვეცით, რომ დაქცეული სახლ-კარი გავაკეთოთო. მეფემ დახმარება მისცა, მაგრამ ყველას ვერ გახვდა, ვერაფერი მიიღეს ამას ბენია კარგათ მხერდა. ერთს ღღეს ბენიამ მოახსენა მეფე ერეკლეს: — ბატონო, მეფეო, თქვენი მოწყალება, ყველაზე უხვი გახლავთ, ბევრმა მიიღო თქვენი უხვი წყალობა, ბევრიც დარჩა ისე უმოწყალოთ, ამათაც უნდა მისცეთ რამე.

— რა ექნა შეილო, რაც შემეძლო მივეცი, სხვებსაც მერე მივცემ.

— თქვენ რაზე სწუხდებით მეფეო? მიუგო ბენიამ.

— მაშ სხვა ვინ შეწუხდება?

— თბილისში ბევრი მდიდარი კაცები არიან, ბევრს ბევრი ოქრო-ვერცხლიცა აქვს, დაიბარეთ, იგინი და უბრ

ძანეთ, რომ მდიდრებიც დაეხმარნენ იმ ღარიბებს თავიანთ ოქრო-ვერცხლიდამ. მეფე ერეკლეს ბენიას რჩევა მოეწონა და ერთ დღეს დაიბარა მთელი ქალაქის მდიდარი თავადიშვილები, აზნაურები, მოქალაქეები და გამოუცხადა ყოველივე.

— ცოტ-ცოტა დაეხმარეთ ღარიბ ხალხს თქვენის ოქრო-ვერცხლიდამაო. ორმა ძუნწმა მიუგეს: ოქრო-ვერცხლები სტამბოლში, თეირანში და თავრიზში ბევრიაო, ჩვენ ვინ მოგვცაო!

— მეც ვგრე მგონია, მიუგო მეფემ. ამ დროს ბენიაც იქ იყო და ამათ საუბარს უმხერდა. ეს საჩქაროთ გაიქცა ერთის ძუნწის სახლში, ამ ძუნწს და მის მეუღლესაც კარგათ იცნობდა, მეუღლე რაღაც მანქანებით აცდინა, აიკიდა ფულის სკივრი და წაიღო მეფის სახლში. მერე გაიქცა მეორე ძუნწის სახლში, იქიდანაც რაღაცა მანქანებით მოიტანა ოქრო-ვერცხლის ყუთი. ბენიამ შევიდა მეფის კრებულის წინაშე და მოახსენა კრებას და იმ პირებს, ვინცა სთქვეს, რომ ოქრო-ვერცხლი სტამბოლში, თეირანში და თავრიზშიაო.

— თქვენ, ბატონებო, უარს რათ ამბობთ, შორს რათ მისდინართ, ან თქვენ ოქრო-ვერცხლს შორს რათა გზავნით, სწორეთა სთქვათ?—მდიდრები ფიცს მოჰყენენ. ბენიამ მიუგო.

— არა, ბატონებო, არა, აქ არი, აქა, თქვენთან, ახლო და გაიმეტეთ ოქრო-ვერცხლი ღარიბებისათვის. სტამბოლს, თეირანს და თავრიზს ოქრო-ვერცხლი ჩვენი არ არის, ჩვენი ის არის—რაც აქა გვაქვს.

— არა, ვინ მომცა, ვინ მომაქვავა, სთქვა ერთმა.

— აი, აქა გაქვთ, აქ არის, ახლოს თქვენზე, ეხლოვ ნახავთ. სტამბოლში, თეირანში და თავრიზში ნუ

გზავნით, შორს ნუ მიხვალთ. ბენიამ შემოიტანა საჩქაროთ ოქროთი სავსე სკივრები და დაუყარა წინ. დიდათ შერცხვათ ჩვენ ძუნწებს. ერთმა თავადის შვილმა სთქვა:

— მეფევე, თქვენი ჭირის სანაცვალო იყოს: დაურიგეთ, მოახსენა. სხვა მდიდართაც თანხმობა გამოაცხადეს, რომ ჩვენც ასე ვიზამთო. აღთქმის შემდეგ ბენიამ ლაპარაკი დაიწყო და ყველა შეარცხვინა ტყუილის ლაპარაკისთვის.

იზ

სამშვილდის მცხოვრებთ მეფე ერეკლესთან თავიანთ მოუარავზე იჩივლეს. მეფემ მცხოვრებთ საჩივარს ყურადღება მიაქცია და დროებით საქმის მმართველთა ბენიან დანიშნა. ბენია მალე წავიდა სამშვილდეს და დაიარა სოფლები, გაიცნო ხალხი, გაიგო მათი ავი და კარგი და მერე სოფ. ბოგვში დაბინავდა. აქ დაიწყო საქმის მართვა და გამგეობა. მომჩივრები ვინც უნდა ყოფილიყოს და რაგინდ და რა დამნაშავე, ყველას ამართლებდა, არავის არ ამტყუნებდა. ერთმა კაცმა ბენიას შენიშნა ესა და ამაზე დაეკითხა:

— ბენია, ეს როგორ შეიძლება, რომ შენ ყველ მომჩივარს ბრალიანს და უბრალოს ამართლებ, შენთან რალად მოვლენ საჩივლელად, რომ ერთიც მართალი იყოს და მეორეც, ცხადი საქმეა, რომ ორში ერთი უნდა იყოს დამნაშავე, ერთი-კი მართალი, შენ-კი ყველას ამართლებ?

— დიახ, ეგრე გახლავთ ჩემო ძმობილო, მაგრამ მე ასე ვარჩევ, მიტომ, რომ მაგგვარ სამართლით უფრო მეტ სიკეთეს დავთესს, მე მსურს, რომ ხალხში ძმობა, სიყვარული და მშვიდობა იყოს. მე ასე მიტომ ვასამართლებ

ხალხს, რადგანაც მათ იმავე დროს ერთმანეთსაც ვარი-
გებ. ერთი რომ გავამართლო, მაშინ უნდა მეორე გავა-
მტყუნო, აბა იფიქრე ახლა, თუ ასეთი გასამართლების
შემდეგ უფრო შეურიგლებიან ერთმანეთს თუ მას შემდეგ,
როცა ორივეს გავამართლებ და თან მორიგებას დაუდებ
წინ?.. რათ მოვიმდურო ან ერთი და ან მეორე.

ასეთი ოსტატობით ბენიამ მართლაც ბევრი მტრო-
ბა და შური მოსპო ხალხში, ყველა მტრები ამაღ დაამე-
გობრა ერთმანეთ შორის ასეთი მოსამართლობის მოხერ-
ხებით. ბენიამ მეფესაც მოახსენა: მეფეც დაწმუნდა მის
სარგებლობაზედ, რადგანაც ეს საქმითაც ნახა მან. მას
შემდეგ შემოიღეს თურმე ჩვენში ბენიას სამართლის და-
ხილი: — „რომ ბენიას სამართალსა ჰგავსო“.

ივ

მეფე ერეკლის დროს თბილისში ფულის ბანკი ნა-
ზარ-ბეგის შვილსა ჰქონდა. იგივე ზარათიც იყო თურ-
მე! ერთ დღეს ნაზარ-ბეგის შვილმა ისტუმრა ბენია. ბე-
ნია წავიდა მასთან, სადილის დროს ნაზარ-ბეგის შვილს
ერთი მეგობარი მოუვიდა და მოწყალება სთხოვა:

— ნაზარ-ბეგის შვილო, მიწყალობე რამე, გაჭირვე-
ბული ვარ. ნაზარ ბეგის შვილმა ორი შატრი აჩუქა თურ-
მე, მთხოვნელს ეწყინა და უთხრა:

— ორი შატრი, როგორ მკადრე, ან შენ თავს რათ
აკადრე? ან მე რომ ეს მცოდნოდა — შენს სახლში ფებს
არ შემოვდგამდი. ბენიამ ეს ყველაფერი ნახა, გაჰკვირდა
და მთხოვნელს უთხრა:

— შენ, ძმობილო, დიდი უმართებულობა ჩაიღინე,
ამის მოწყალება შენ თუ უჯეროთ დაინახე, შენ უფრო

უჯეროთ მოიქეცი. შენ უნდა აგელო ის, რაც მოგცა, ხმა არ უნდა ამოგელო და შენთვის წასუღიყავ.

მან გიწყალობა ის რაც შეეძლო და შენ-კი ის წყალობა დაჰგმე! მეც უნდა მომეცა რამე, მაგრამ მაგ სიტყვის შემდეგ ველარ გაგიბედე, ვაი თუ მეც რამეს მეტყოდი.

— შენ, არათერს გეტყვი, მაგას კი მიტომ, რომ ძველი სოვდაგარია, ჩემი ნამეგრობრალი და შენ-კი დიდი შეძლება არა გაქვს, არც მე დაგემდურები.

ბენიამ ამოიღო ქისა, ერთი ფული აჩუქა, თან დაუმატა.

— გაგონილა ასეთი მოწყალების გაღება, რომ მოწყალების გამღები თან ბოდის იხდიდეს, ხომ არ გეწყინაო. რაც შეეხება იმას, ძმობილო, რომ ნახარ ბეგო-შვილი ნამეგობრალია და მე არა მდიდარი. ესეც ვერათერი საბუთია, მაგას ბევრი ნამეგობრალი და ნაცნობი ლარიბი კაცები ჰყავს და თავის შეძლება რომ დანაწილოს და ორ-ორი შაური ყველას დაურიგოს, მაშინ ორი შაური-კი არა თითო ბისტიც არავის ერგება. ეს ამბავი თურმე მეფე ერეკლეს უამბო ბენიამ და თან დასძინა:

— რამდენი ეხლა შენ გეყოლება მეფეო ასეთი მთხოვნელთაგანნი, რომელნიც მოწყალებას ცოტათ მიიღებენ და არ იკმარებენ, მაგრამ ამაზე ნუ დაღონდები, კაცი, რომელიც ითხოვს რამეს, იმას რავდენიც უნდა ბერი მისცე—ის მაინც იმას არ იკმარებს, ასეა კაცის ხასიათი. მეფეს ძლიერ მოეწონა ბენიას მოსაზრება.

ით

მეფე ერეკლეს ერთი მოქალაქე ეახლა და მოახსენა:

— დიდებულო ბატონო, ერთი სათხოვარი საქმე მაქვს და მოწყალება მიყავი, უარს ნუ მეტყვი.

— რა გინდა შეილო და ძმაო? ჰკითხა მეფემ.

— მე მინდა შენი ჭირიმე, რომ ესა-და-ეს ალაგი მაჩუქო, დაუსახელა ის ალაგი, რომელსაც სთხოვდა. მეფემ მოისმინა და პასუხად ვერაფერი უთხრა. დაფიქრდა, ამ დროს ბენიაც იქ იდგა. ბენიამ მეფეს აღარ დააცალა და მიუგო მოქალაქეს:

— ძმობილო, იმ ალაგს ტყუილად თხოულობ, იმას დიდი პატრონი ჰყავს.

მეფე თუმცა დაფიქრებული იყო მოქალაქის თხოვნაზე, მაგრამ ბენიას სიტყვა გაიგონა და ეს ერთობ მოეწონა. მეფემაც ისევე უთხრა:

— შეილო, იმ ალაგს დიდი პატრონი ჰყავს, ვერ მოგცემ, სხვა ითხოვე.

— მოწყალო მეფევ, ის ადგილებია ჩემთვის საჭირო, თორემ სხვას ვითხოვდი. იქ ბალი მინდა გავაშენო, ბოსტნები და სახლს დავდგამ. მეფემ მაინც უარი უთხრა, მოქალაქე შინ დაბრუნდა დალონებული.

მაშინდელ თბილისის მელიქთან წავიდა და შესჩივლა:

— მეფე ერეკლეს ესა-და-ეს ადგილები ვთხოვე და არ მომცა, ვიდრე მეფე იტყოდა რამეს, ბენიამ სთქვა: რომ იმ ადგილებს დიდი პატრონი ჰყავსო და მეფემაც აღარ მომცა, ნეტა გამაგებინა თუ იმ ადგილებს ვინა ჰყავს პატრონი.

— მე, არაფერი ვიცი, მგონია იმ ადგილებს არავინა ჰყავს პატრონი, მიუგო მელიქმა.

— მაშ რა ექნა? მიუგო მოქალაქემ.

— შენ წადი, ბენიას შეეხვეწე, ქრთამი მიეცი და

ის მოახერხებს.

მოქალაქე წავიდა ბენიასთან, ხვეწნა დაუწყო და ბოლოს ხალათს დაჰპირდა.

ბენიამ უთხრა:

— ეჰ, რა გაეწყობა, რაკი არ იშლი, ვეცდები, თუმცა შენ ის ადგილები ისე არ შეგერჩება, როგორც მე შენგან მოცემული ხალათი დიდხანს არ შემრჩება ტანზე. მაინც ვეცდები მეფესთან რომ წყალობა გიყოს. ბენიამ მალე მოახერხა საქმე და მოქალაქეს ხსენებულად ადგილები ეჩუქა მეფისგან. ამას შემდეგ განვლო რამდენიმე ხანმა, მოვიდა გაზაფხული, დაიწყო წვიმები, მოხდა წყალდიდობა, მოვიდა დიდი ნიაღვარი, ეცა იმ მოქალაქის ნაშენობას, ფარესს, სხვა ყველაფერს და მთლად წალეკა და დაღუბა მოქალაქე. მოქალაქეს ელდა ეცა და შეწუხებული მეფისკენ წავიდა, ყოველისფერი აუწყა, მეფემ მოისმინა, მოქალაქე ძლიერ შეიბრალა და უთხრა:

— აბა შეილო, ბენიამ არ გითხრა, რომ იმ ალაგს დიდი პატრონი ჰყავსო, ნუ ითხოვო, რათ ამოინიყე და რაზე დაიღუპე თავი?

მეფემ მოწყალება მისცა ამ დაცემულ მოქალაქეს და გაისტუმრა.

ჟ

ბენია იმერეთში წავიდა და მეფის წერილები წაიღო იმერეთის მეფესთან, გურიელთან და დადიანთან. მეფისა და მთავრების წინ კაი ხან დარჩა და მათი ზნეხასიათები შეისწავლა. ხუმრობაში დაფქვა ყველაფერი, სახუმრო ცნობები აღარა დარჩარა, გურიელის სახლში ერთ დღეს ყრილობა იყო და ბენიას უთხრა მთავარმა:

— ბენია! თქვი რამე, რომ გავიცინოთ.

— რა ვთქვა ბატონო, რაც ვიცოდი დაფქვი. ჩვენი აღარა დარჩარა და თქვენი ვერა შევისწავლერა, მე სახუმარო აღარა ვიცირა.

— თქვი ბენია, თორემ შეწყინება, გაგვაცინე, ნუ ხარ მაგეთი.

ერთმა თავადიშვილმა:

— თუ არ იტყვი, იცოდე, რომ ბათუმში წავატრევთ და გაგყიდით.

— რაზე, რისთვის, რა დამიშავებია, გაყიდვა თქვენ ღირსებას რავა შეეფერება?

— ისთე, მიუგეს ბატონიშვილებმა.

— ისთე, მაშ მე გაგყიდით თქვენ.

— რავა გამყიდი, ვინ მოგცემს მის ნებას, ვინ გაგიშვებს, ვინახარ შენ, საიღამ მოსული და რა, რომ შენ მე გამყილო.

— შენ ვილა ხარ, საიღამ მოსული, ვის აშინებ, ვის წინ გინდა გეყვანო შენი სიტყვები. მე შენ ვერ შემაშინებ. რასაც შენ შეიძლებ მე იმაზე მეტს ვიქმ.

— შენ ჩემზე მეტს ვერ შეიძლებ.

— კი ბატონო, შევიძლებ, შენს ვაჭრობას ჩემ შესახებ შენზე მოვებრუნებ, შენს სითამამეს გავაქარწყლებ, მიტომ რომ მე ჯოჯოხეთის ანგელოზი განხლავარ, და შენ-კი სამოთხის ეშმაკი.

— აჰ, რავა გაბედე შე წუწკო, შე აბღალო, ვის აკადრე მაგი, რავა იქნება ეს თქვი ჩქარა პასუხი.

— მოგახსენებთ.

ამ დროს მთელი გურიის თავადები სულ-გზნაბული ისმენდნენ ბენიას საუბარს. უცებ გურიელს ცხვირი დააცემინა, ცხვირის დაცემინების ერთ საათის შემდეგ ბე-

ნამ გურიელს მიმართა და უთხრა:

— ხეირი, ბატონო.

— რა ღროს მაგია, როცა ცხვირი დაეცემინე, რატომ მაშინ არ მითხარ?

— მიტომ არ გითხარ, რადგანაც ცხვირის დაცემინების უმალ გეტყოდი ხოლმე, თქვენ მიბრძანებდით, რომ მოიცადე, მეორეთაც დაეცემინებ და მერე მითხარიო. ახლა დააცემინე, გიცადე, გიცადე და რომ აღარ დაეცემინა. ახლა მოგახსენე ღვთის წყალობა, უმალ გითხარი და თქვენ მაუწყეთ, რომ გვიან მითხარიო, გვიან გითხარით და საყვედური მომეცით რატომ აღრე არ მითხარიო.

ხალხმა იცინა ამაზე.

— მერე, აბა ერთი ის მითხარ, თუ შენ რა ეშმაკების ანგელოზი ხარ?

— მოგახსენებთ: მე საწყალ ეშმაკებში ვარ ჩავარდნილი, დღე და ღამე მოსვენება არა მაქვს, რადგანაც ეშმაკები ქვეყანას ანგრევენ, მონებს ანუ პატარებს აწვალენ, სტანჯამენ, სულს ხუთვენ პირში, შვილებს სტაცებენ, უყიდიან, არბევენ, ყველას ვერ მოვთვლი, ამათში მოსული ვტრიალებ, ჩემი სული სულ მათ გარშემოა, მაშ რა ვარ მე თუ არ მისგან მოვლენილი. მე მათთან შედარებით ანგელოზი ვარ. ეხლა მინდა ეშმაკების საქმეს თავი დავნებო, ანგელოზებში ჩავერიო, მაგრამ მეშინის, რადგანაც ანგელოზებში თქვენისთანა კაცები ურევნიან, თქვენ ბატონო ანგელოზების ეშმაკები ხართ.

— რაფა ბედავ მაგას შენ.

— მოიცათ მოგახსენებთ: მონების რბევა, ტყვის გაყიდვა, პატარაების ტაცობა ვის შეჰფერის ქრისტიანობაში თუ არ ანგელოზების ეშმაკს. ყველაფერი ანგელო-

ზათ იბადება, მაგრამ ვინც ამეებს ჩადის ის ანგელოზების ეშმაკათ ითვლება, ვინც ჩემებრ საქმეს ჩადის ის ეშმაკების ანგელოზია.

— თუ არ გინდათ ბატონო ეს, მაშინ დაანებეთ თავი ერთსაც და მეორესაც და აი მაშინ შეგეძლებათ რომ კეთილ ანგელოზხათ გამოხვიდეთ, თუ არა და ყმასა ჰყილით და იქიდგან აღებულის ფულებით სამთლებს ყიდულობ და ეკლესიებში ანთებთ, რადგანაც შენი სანთელი ანგელოზებს გზას უბნევს, ისევე ეშმაკები გაიხარებენ, ამიტომ შენ ბატონო, ანგელოზების ეშმაკი— ეშმაკების და ჯოჯოხეთის ანგელოზხათ ითვლები. აი ბატონო, ასეა თქვენნი საქმე. გურიის თავადებმა ხმა არ გასცეს, ყველამ ხმა გაკმინდა, ბენია დარჩა მუნჯათ, ხან ერთს ჰკითხა რამე, ხან მეორეს, მაგრამ არა იქნარა, პასუხი არავინ მისცა, მერე სთქვა:

— ღმერთო ყველა დამუნჯებულაო, წავიდა თვალსაჩინო ალაგას, დაიწყო ტანთსაცმლის გაზდა, გაიხანდა ყველაფერი და მერე პერანგის ამხანაგიც უნდა გაეხანდა ერთმა თავადის შვილმა უთხრა:

რას შერები შე ეშმაკების ანგელოზოვო.

— ოჰ, ხმა ამოიღეთ თქვე ანგელოზების ეშმაკებოო, მე მეგონა თუ ღმერთმაცა და თქვენმა ცოდვებმა ყველა დაგამუნჯათო.

ბა

შამშადილი ქართველთ მეფეებს ეპყაროთ, იქაურს სულთნებს საქართველოს მეფეები ამტკიცებდნენ. ერთხელ მეფე ერეკლესთან შამშადილის ხალხმა იჩივლეს.

— ჩვენი სულთნები ძლიერ გვაწვალებენ, საწყალი

ხალხი მთლათ იცკლეს და დაარბიესო. მოწყალება გვიყავით და სულთანი გამოგვიცვალეთო.

— მე ყველაფერს შევასრულებო, თქვენ არხენათ იყავით, წადით შინაო.

რამდენიმე ხნის შემდეგ სულთანს მეფის ბრძანება მიუვიდა, რომ ჩემ წინ გამოცხადდო. სულთანი მალე ჩამოვიდა თფილისში და მეფეს გამოეცხადა, გზაში ყველაფერი შეიტყო. მალე წარსდგა მეფის წინაშე, ბატონური სალაში მისცა და თავის გამართლება დაიწყო. მეფემ სასტიკათ დააყვედრა ხალხის შეწუხება და დარბევა. მეფემ სულთანს გამოცვლა განუცხადა. სულთანი შეწუხდა და ფიცს მოჰყვა, რომ მე არა ვარ დამნაშავეო. ამ ამბებს ბენიაც უცქეროდა. სულთანი ცოტა ხნით კარში გავიდა. ბენიამ მეფეს მიმართა:

— დიდებულო მეფევ, თქვენ ვერ იქცევით კანონიერათ, თქვენ ეს სულთანი ხალხის თხოვნით არ უნდა გამოხსცვალოთ, ეგ თქვენის ნებით უნდა მოხდეს, თორემ თქვენ თუ დღეს ამას გამოხსცვლით ხალხის თხოვნით, ხვალ შეიძლება ხალხმა თვით თქვენზედაც დაიწყოს ლაპარაკი, რომ შენ კაი მეფე არა ხარ და სამეფო ტახტს თავი გაანებეო. რას ბრძანებთ მაშინ, საქმე გაარჩიეთ თუ სულთანი დამნაშავე აღმოჩნდეს, თქვენ ამისთვის იგი დასაჯეთ, თუნდ სასტიკათ და ადგილს კი ნუ წაართმევთ. მეფე დათქვდა, ბენიას რჩევას ბრძნულათ შეხედა და ამიტომ სულთნის საქმეს სხვანაირი გამოძიება მისცა.

კვ

მაშინდელს ჩვენს ვაჭრებს საქართველოში საქონელი სპარსეთიდან, რუსეთიდან, ოსმალეთიდან და ინდოეთი-

დამ შემოპქონდათ. რუსეთში აქედამ სამ წელიწად-ში ერთხელ იცოდნენ წასვლა, რადგანაც საქართველოს ვაჭრებისთვის რუსეთის ვაჭრები სამ წელიწადში ერთხელ მართავდნენ იარმუკობას ეკატერინეში, კავკავს იქით. აქაური ვაჭრები ვინც-კი წასვლას მოინდომებდენ ყველა ესენი ერთათ შეგროვდებოდნენ, ზოგს აქედგან ფულს გარდა სხვა-და-სხვა საქონელიც მიჰქონდა და იქ სცვლიდნენ სხვა-და-სხვა ისეთ რამეებზე, რაც აქ არ იყო და საჭიროებას-კი შეადგენდა. აქედგან მიჰქონდათ ბამბა, აბრეშუმი, მატყლი, შალეები, ტყავები, წმინდა სანთელი და ბევრი კიდევ სხვა რამეები. წამსვლელნი ყველა ერთათ წავიდოდნენ, ამათ სამეფო სამართველო-დამ ქალაქდები ეძღვოდათ და თან კაცებსაც გააყოფებდნენ, რომ გზაში არავის გაეცარცვათ.

ოჰ! რო იცოდეთ, თუ მაშინდელი ვაჭრები რა ლხინით და სიხარულით მიდიოდნენ. რადგანაც მეფე ერეკლემ ამათ დიდს მფარველობას უწევდა, ამიტომ ვაჭრები რომ დაბრუნდებოდნენ იარმუკობიდგან, ესენი იქიდგან თითო რასმე ფაქიზს მეფის მისართმევათ მოიტანდნენ და მოსვლის შემდეგ მეფეს მიართმევდნენ. მეფეც ამაზე დიდს მოწყალებას აძლევდაო. ზოგს ადგილებს, ზოგს ბაღებს, ზოგს დუქნებს და ზოგს კიდევ აზნაურობას და თავადი-შვილობას.

როგორც მაგალითად 1730 წ. თბილელ ვაქარ ბებუთის ძეს თავადიშვილობა მიუბოძეს, რადგანაც ესენი ვაჭრობას გარდა სომხური ენის მთარგმნელებათაც იყვნენ, და ხალხს ვაჭრობასაც აჩვენდნენ, მაშინდელს ერთს ვაქარს აქედამ სამოცი თუმანი წაუღია სავაჭროთ, საქონელი მოუტანია, ის საქონელი აქ სამას თუმნად დაფასებულა, საქონელი ოც ნაირი ყოფილა. ახლა ათი-ათა-

სი თუმანი მიაქვს და ოც-და-ათ ნაირი საქონელი ვერ მოაქვთ, გაკოტრების ხსენებაც არ იყო მაშინ; არ მომხდარა, რომ ვინმე ვაჭარი, ან სოფელაგარი და ზარათი გაკოტრებულყოფს, ეს თუ მოხდებოდა ომიანობის დროს, როცა ოსმალ-სპარს-ლეკები აგვიკლებდნენ და ყველაფერს მოგვეტაცებდნენ. მაგრამ, მაშინ ერთმანეთის მწუხარებას ისეთ თვალ-ყურს აღევნებდნენ, რომ დაცემულს კაცს ძლიერ მალე უშველიდნენ და ფეხზედ დააყენებდნენ.

სპარსეთში და ოსმალეთში წამსვლელ ვაჭრებსაც, დიდს პატივს სცემდა მეფე ერეკლე და ისევ მფარველობას უწევდა მათ.

რუსეთში ვაჭრობდა ერთი აქაური ვაჭარი, გვარად ხოჯი მინასოვი. რუსეთში ყოფნის დროს ეს ვაჭარი ძლიერ გამდიდრდა. რამდენიმე წლის შემდეგ დიდის სიმდიდრით თბილისში მოვიდა, მეფესთან წარვიდა და სასახლის კარის კაცთ მოწიწებით სთხოვა.

— მეფის ირაკლის ნახვა მსურს, თუ შეიძლება მოახსენეთ, რომ მიმიღოს.

— ვინა ხარ შენ? ჰკითხეს კარის კაცთ.

— მე ვაჭარი ვარ, რუსეთიდან მოსული, აქაური სიმები.

კარის კაცი მაშინათვე წავიდნენ და მეფეს მოახსენეს. მეფემ ისურვა მიღება და მალეც მიიღეს სასახლეში ეს ვაჭარი. ვაჭარი შევიდა და მეფეს თაყვანი სცა ბატონყმურად. მეფემაც სალამი მისცა. თან ჰკითხა:

— სადაური ხარ შეილო, ვინა ხარ, საიდან მოსულხარ?

— მე, მეფეო, აქაური გახლავართ. თქვენის წყალობით რუსეთში ვიმყოფები ვაჭრად. იქ საკმარისი სიმდიდრე შევიძინე, ეხლა იქ გაიხლებით, სხვა-და-სხვა ნაირი

საქონელი მოვიტანე და მინდა რომ ერთ ჩემ ნათესავს აქ საეაქრო დუქანი გაუხსნა და მე კი ისევ იქითკენ გი-
ახლებით. ეს ამბავი მეფეს ძლიერ გაეხარდა და უბრძანა:

— ოჰ, კარგია, შვილო, კარგია, ღმერთმა გაგამრავ-
ლოთ. დიდათ მიხარის, დიდათ, ღმერთმა ქნას, რომ თბი-
ლისში ბევრი დუქნები დახსნილიყოს, ახლა შენ რა გნე-
ბავს?

— მე შენი ჭირიმე, რუსეთიდან ცოტაოდენი რაზე
მოვიტანე, თქვენ უმაღლესობას უნდა მოკართვა და მინდა
რომ ამის ნება დამართოთ და არ გეწყინოთ.

— კეთილი, შვილო, არ მეწყინება, როგორც გენე-
ბოს. მეც პატივს მოგაპყრობ, რაკი თბილისში საეაქრო-
სა ჰსხნის.

— ბატონის წყალობა უხვი გახლავთ, მიუგო აქან
მოწიწებით, სალამით გამომეშვიდობა. მეორე დღეს
წავიდა მეფესთან და თან წაიღო დიდალი რაშეები, რა-
მლებიც საქართველოში არ იცოდნენ. სინებზე დაწყო-
ბილი მიართვეს მეფეს.

ერეკლე მეფეს ძლიერ გაუკვირდა ასეთი რაშეების
სიუხვე და მიღების შემდეგ ჰკითხა:

— შენ რომ ამდენი რამ მომიტანე, ახლა ჩემგან
რაღას ითხოვ? დიდის კრძალვით წადგა ეს წინ და მოწი-
წებით უთხრა:

— ბატონის მოწყალება კვლავაც უხვი ყოფილა
ჩვენზედ და იმედია, რომ არც ეხლა მომაკლდება. იმედი
მაქვს, რასაც დავავალებთ იმას მიწყალობებთ.

— რა გნებავს, რა გინდა? ჰკითხა მეფემ.

— მე, შენი ჭირიმე, რუსეთში ვაჭრობ, და იქ რომ
კარგი გვარიშვილობით ვიქმნე ცნობილი, ეს თქვენთვის-
საც სასახელო იქნება, როგორც თქვენი ქვეშევრდომი-

სთვის და მეც ძრიელ დავწინაურდები, ამიტომ ვითხოვ მოწყალებას, იმედიც მაქვს, რომ თქვენ მე თავადისშვილობას მიბოძებთ. ამაზე მეფე შეფიქრიანდა და უთხრა:

— მაგის პასუხს ხეალ მოგცემო, დღეს მოველაპარაკები ჩემს კარის კაცებს და ხეალ მოდი აქაო.

ვაჭარი გამოემშვიდობა და შინისკენ გასწია. მეფე ერეკლემ თავის სამეფო პირებში მოილაპარაკა. ამის შესახებ ყველამ უარი სთქვეს! რას გაგიყებულაო, თავადიშვილობა როგორ შეიძლება მიეცესო. აქვე იმყოფებოდა ბენია. ბენიამ დაიწყო სიტყვა მჭევრით ლაპარაკი: არა უშავსრა მეფეო და ბატონებო, ებოძოს მეფის წყალობა, მიეცით თავადიშვილობა, მაგაზე არ დაიკარგება, ეგ ვაჭრობას დაიწყებს, დუქნებს დახსნის, ქარვასელებს გააკეთებს, ვაჭრობას ფეხზე დააყენებს, მდიდარი კაცია. ბენიამ ისე ისაუბრა თურმე, ისე ოსტატურად მოიქცა, რომ ყველა თავადიშვილები დაიყოლია და მეფე თანახმა გახდა, რომ მიეცეს მას თავადიშვილობა, რადგანაც პირველი—მდიდარი კაცია და მეორე, საქართველოში დიდს ვაჭრობას გამართავს, თბილისში სავაჭროებს დახსნის და ვაჭრობა ფეხზე დადგება.

რამდენიმე დღის შემდეგ ვაჭარს გამოეცხადა, რომ თავადობას მიიღებო. მალეც მიულოცეს სამეფოს სახლიდგან დაირით, დიშპლიპიტოთი, საზანდარ-ზურნით თავადიშვილებმა მეფას მოწყალება. ასე ახალისებდა ხოლმე მეფე ერეკლე ვაჭრებს. ეს გვარი მეფე ერეკლეს და გიორგი მეფის დრომდის კი თავადიშვილობდნენო და რუსების შემოსვლის შემდეგ-კი დიდ გიორგი ერისთავმა უარი-ჰყო ამათი თავადობა. დაარღვია ერისთავმა კანონიერი თავადობა და არც რუსის მთავრობას აცნობა ამით შესახებ.

ამის გამო ხოჯი შინასოვებმა რუსეთში გადასულ ბატონიშვილებთან იჩივლეს, რომ ერისთავი მეფე ირაკლის ანდერძს და პირობას არღვევს და გვიშველეთ რამეთუ, ბატონიშვილებმა მუქარების წერილი მოსწერეს, რომ პაპიენის დამტკიცებულს ქალაქს და ანდერძს ნუ არღვევთო. მაგრამ, ეს არაფერ შერისნიერა, მეფე ერეკლეს ანდერძი დაარღვიეს, მის დამტკიცებული ქალაქდგებიც უარჰყვეს.

კვ

მეფე ერეკლეს შინ ყმა კარის კაცათ ერთი მოქალაქე ჰყავდა, ამ მოქალაქეს სახელად ბაბანა ერქო. მეფის მოწყალებას მათხოვრებს ეს ურიგებდა ხოლმე და ამ დარიგების დროს იგი ძლიერ ბევრსაც იპარავდა. გლახას მანეთის მაგივრად აბაზს აძლევდა და დანარჩენს თვითონ იღებდა ხოლმე. მოვიდა ერთხელ მეფესთან ერთი გლახა და მოწყალება სთხოვა. ეს გლახა იყო მოქალაქე კაცი, ხოლო სიბერის ქამს გაღარიბებული.

მეფემ იცოდა ამის ამბავი, ამოიღო ყუთიდან ათი თუმანი თეთრი ფული, დაუძახა ბაბანას და უბრძანა:

— წაიღე ეს ფული და აიმ გლახას მიეცე. ბაბანამ გამოართვა ფული და წავიდა, მეფე-კი თავის ოთახისკენ შებრუნდა. ბაბანამ ათი თუმნის მაგიერ ათი შაური მისცა თურმე გლახას და გაისტუმრა. დანარჩენი თითონ აიღო. წაიღო და თავის შვილს მისცა, რომელსაც სახელად გლახა ერქო. ამან მესამე-მეოთხე დღეს თბილისში დუქანიც გახსნა და ვაჭრობაც დაიწყო. შეიტყო ეს ამბავი ბენიამ, მოძებნა ხსენებული მოქალაქე—გლახა, ყველაფერი გამოჰკითხა და განძრახ ხელმეორედ მიგზავნა მეფე ერეკლესთან მოწყალების სათხოვნელად. მეფემ

ბენია გაუგზავნა და შეუთვალა: ამას წინეთ ათი თუმანი მოგე და ასე მალე როგორ დახარჯეო. გლახამ მიუგო გოაცებით, რომ მე ათი თუმანი არ მიმიღიაო. ბენია წავიდა და მეფეს მოახსენა ეს ამბავი. მეფემ საჩქაროდ ბაბანა დაიბარა და ჰკითხა:

— მე რომ ამას წინეთ ათი თუმანი გარდმოგეცი და გითხარ, რომ წაიღე და აიმ გლახას მიეციო, შენ ის ფული რატომ არ გადაეცი მას.

— მე, მეგონა მოწყალეო და დიდებულო მეფევე, რომ ჩემს შეილს „გლახას“ გადასაცემად გარდმომეციო და მაზე მიბრძანეთ, მე ჩემს შეილს გლახას გარდავეცი და იმას თქვენი ასეთი მოწყალეობა ძლიერ გაეხარდა; იმ ფულით ამა-და-ამ ალაგს დუქანი გახსნა და ვაჭრობს დღეს მშვიდობიანად თქვენის წყალობით.

მეფე გაჰკვირდა ამაზე, მაგრამ რაღას იზამდა. გლახას ხელ-ახლად მისცა მოწყალეობა და გაისტუმრა. ბაბანას კი აღარაფერში ენდობოდა. ხოლომე ამ დღიდან. ის თანაძღვებობა ჩამოერთო კიდევ. ამ ბაბანას შეილი-კი ვაჭარი—ვაჭრობაში დახელოვდა, გამდიდრდა და ბოლოს გვარად მამის სახელი დაირქვა, რომელიც შემდეგში გადაკეთდა ბაბანასოვად, ასე, რომ დღევანდელ თბილისის გამოჩენილნი მოქალაქე ვაჭრები—ბაბანასოვები შთამომავალნი არიან მეფეს ირაკლის კარის კაცის ბაბანასი. ბაბანა აზნაურობასაც მიიღებდა, მაგრამ ამას ველარ მოესწრო, რადგანაც ეს შენიშნულ იქმნა მეფისაგან. გლახა ბაბანაშვილი ერეკლე მეფის სიკვდილის შემდეგ გიორგი მეფემ მიიღო სამეფო სამსახურში, როცა საქართველო რუსეთს დაუკავშირდა და რუსები უნდა შემოსულიყვნენ, ნაშინ დარიალისაკენ სამგზავრო გზის გასაკეთებლად სხვათა მოქალაქეებში გრია ბაბანაცა.

947.522

ქ 551

ზ. ზ ი ზ ი ნ ა შ ი

მეორე თუმანოვის ქუჩა, სახლი 30 №-რი.

აქ ისყიდება ყველა მის გამოცემანი ფას დაკლებით.

ფასი ორი შაური